

Hoće li seljaci - siromaci, da se podignu iz svoga siromaštva, da ih ne dave bogataši, — mogu do toga doći samo slogom i svi zajedno.

*Iko ne ide s narodom,
i ne spada među narod!*

Antun Radić

SLOBODNI DOM

Naš hrvatski seljak ne će više nikome služiti, nikom robovati, ni tuđinu ni bratu, nego hoće da se država uredi na slobodnom republikanskom i na pravednom čovječanskom socijalnom temelju.

*Republika svemu svijetu dika!
Vjera u Boga i seljačka sloga!*

Stjepan Radić

GLAVNO GLASILO HRVATSKE REPUBLIKANSKE SELJAČKE STRANKE

BROJ 34.

ZAGREB, 18. RUJNA 1945.

GODINA III. (33)

Preko 100 tisuća hrvatskog seljačkog naroda

na veličanstvenoj skupštini HRSS dne 16. rujna u Zagrebu
izjasnilo se za republiku i Tita

Predsjednik Izvršnog odbora H. R. S. S.
Franjo Gaži

Slobodni republikanski Zagreb, prijestolnica svih Hrvata nekoliko dana je u grozničavom iščekivanju velikog političkog događaja: sveopće republikanske skupštine, na koju je došao hrvatski seljački narod iz svih krajeva u kojima žive Hrvati, da manifestira svojoj republici, koju mu duboko u dušu zasadiše neumrli hrvatski seljački učitelji i prosvjetitelji braća Radići, a koja se ostvaruje tek sada pod vod-

stvom maršala i narodnog heroja Tita, sin Gupčevog Zagorja.

Uoči samog saborovanja, koje je održano u nedjelju 16. rujna na velikom igralištu »Mladosti« (ranije Concordije), građanstvo glavnog grada Zagreba priredilo je velike manifestacije u počast delegata hrvatske republikanske seljačke stranke, da bi i time dokazalo, kako više nema razlike između sela i grada, između žuljevitih ruku seljaka i radnika, te poštene narodne inteligencije.

Ulicama grada Zagreba kretale su se velike, nepregledne povorke, koje su se okupile na Jelačićevu trgu, da zajedno s pridošlim delegatima iskažu svoju odanost vječnim nepromijenjivim idealima hrvatskog naroda i svoju ljubav prema neumrlim vođama i učiteljima. Pred ogromnim mnoštvom gradskog i seoskog stanovništva govorio je blagajnik Izvršnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke i ministar socijalne politike Narodne vlade Hrvatske Jurica Draušnik, a iza toga je narod do duboko u noć manifestirao svoju republikansku misao. Sve do iza pola noći na trgu su se igrala narodna kola i čule se republikanske i borbene pjesme.

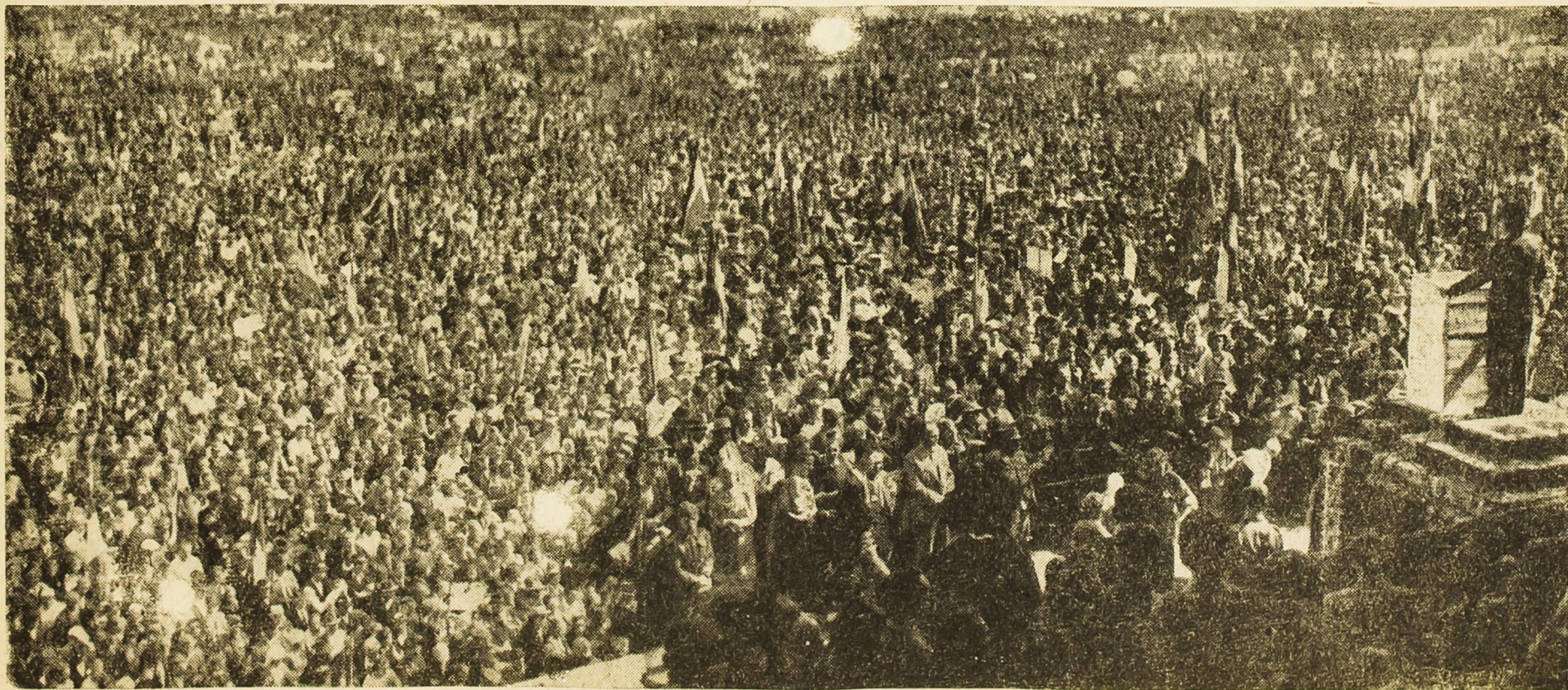
Na sam dan zborovanja kao da se i priroda veselila ovom velikom događaju: osvanuo je vedri, sunčani rujanski dan. Čitav Zagreb plivao je u moru zastava, a izlozi trgovina bili su ukrašeni slikama Matije Gupca, Antuna i Stjepana Radića i maršala Tita. Već rano ujutro prije 6 sati počele su se kretati ulicama glavnog gra-

da povorke delegata. Kretale su se prema mjestu zborovanja, da na vrijeme zauzmu svoja mjesta. Čuju se samo poklici i pjesme republici i čovječanskoj pravici. Sve ulice koje vode prema mjestu zborovanja upravo su zakrčene. Sve se poput nezastavljive bujice sliva prema velikom igralištu »Mladosti«. Neki dolaze iz svojih nastanbi, a neki ravno s kolodvora. A igralište »Mladosti«, posebno ukrašeno za ovu veličanstvenu skupštinu, nije u stanju primiti sve one, koji su došli na ovaj veliki zbor, na ovu veličanstvenu manifestaciju hrvatskog seljačkog naroda za republikansku slobodu i čovječansku pravicu.

Već prije zakazanog vremena ogromno igralište ispunjeno je do posljednjeg mjesta, a još neprestano dolaze nove povorke, nove grupe pod svojim zastavama i parolama.

Na počasnim tribinama zauzimaju svoja počasna mjesta brojna izaslanstva. Tu su se nalazili: članovi savezne vlade ministar industrije Andrija Hebrang i glavni tajnik predsjednika savezne vlade Mitar Bakić, član Narodnog sabora Hrvatske na čelu s predsjednikom Vladimirom Nazorom i tajnikom Milom Počućom, članovi narodne vlade Hrvatske na čelu s predsjednikom drom Vladimirom Bakarićem, članovi Srpskog kluba vijećnika Narodnog sabora Hrvatske na čelu s predsjednikom drom Radom Pribičevićem, podpredsjednikom Bogoljubom Rapajićem i tajnikom drom Dušanom Brkićem, predstavnici naše junačke Jugoslavenske armije: zapovjednik II. armije

generallajtnant Ivan Gošnjak, zapovjednik IV. armije generallajtnant Peško Dapčević, zapovjednik I. proleterske divizije general Vaso Jovanović; general Babić, načelnik IV. armije, general Jerković, pomoćnik zapovjednika II. armije; general Janković, zapovjednik XVII. divizije, pukovnik Rade Žigic, komesar II. armije, pukovnik Vicko Antić zapovjednik hrvatske divizije Narodne obrane, potpukovnik Franc Knebel, šef političkog odjela ministarstva narodne obrane i drugi; od predstavnika savezničkih zemalja bili su: engleski vicekonsul u Zagrebu g. Hariman, predstavnik engleske ambasade poručnik Peter Carey, čehoslovački konsul u Zagrebu Vladimir Halabrin; od strane Narodne fronte Hrvatske: Karlo Mrazović, dr. Hinko Krizman, Jakov Blažević, Nikola Rupčić i drugi predstavnici Gradskog narodnog odbora na čelu s predsjednikom Dragutinom Sailom, predstavnici Narodne fronte Slovenije na čelu s ministrom poljodjelstvom Janezom Hribarom, predstavnici Narodne fronte Srbije na čelu s Mihajlom Jovićem, seljakom iz Deligrada, niškog okruga, predstavnici narodne fronte Makedonije na čelu sa seljakom Todorom Filipovim, predstavnici bosansko-hercegovačkih Hrvata prof. Antom Martinovićem, prof. Antom Babićem, Simunom Praljkom Bogomilom Brajkovićem i drugi. Bili su zastupljeni i Jedinstveni sindikati radnika i namještenika na čelu s predsjednikom Markom Bel-

Pogled na veličanstvenu republikansku skupštinu H. R. S. S. za vrijeme govora Vladimira Nazora

ničim, te predstavnici naših invalida, koji su u ovom teškom i krvavom ratu ili svoju krv za našu republikansku slobodu i čovječansku pravicu. Između ostalih nalazio se na počasnoj tribini i naš ambasador u bratskom Sovjetskom Savezu Vladimir Popović, a bili su i predstavnici Antifašističke fronte žena i Antifašistička omladina Hrvatske. Na okupu su i svi članovi Izvršnog odbora na čelu s predsjednikom Gažijem.

Dok još uvijek narod dolazi, glazbe sviraju stare rodoljubne hrvatske davorije i borbene pjesme, kojima su borci u narodno oslobodilačkom ratu išli na juriš protiv okupatora.

Prostrano igralište »Mladosti« ukrašeno velikim slikama Matije Gupca, Antuna i Stjepana Radića i maršala Tita pruža divnu sliku. U moru hrvatskih narod. zastava prelijeva se ova silna rijeka seljaka i seljakinja skupa s njihovim parolama i izrekama braće Radića i maršala Tita. Val nevidenog oduševljenja i neutaživog zanosa obuzima sve ove nepokolebljive vjernike velike narodne i čovječanske misli braće Radića. Iz očiju ovog ogromnog mnoštva izblja duboka vjera, koja pomiče brda i planine. Žuljave ruke hrvatskih seljaka i seljakinja grče se na pomisao, da bi moglo ostati po starome, da bi se moglo vratiti ono mukotrpno stanje. Ali te ruke su jamstvo i sigurnost, da se ne će ostati na pola puta, nego će se dokončati veliko djelo moralnog, političkog i socijalnog oslobođenja.

Popucali su lanci ropstva, pokopane su stoljetne predraude u kojima je čamio hrvatski seljački narod, da mora ostati onako, kako je bilo, jer da to tobože Bog hoće i da je tako uvijek bilo. Odgojen u političkoj školi neumrla braće Radića, satkan od tkiva Matije Gupca, prekaljen u nejednakoj borbi protiv do zubi naoružanog neprijatelja, postao je hrvatski seljački narod zreo za novog čovjeka i novi sijet, koji se izgrađuje u slobodi i na jednakosti, u bratstvu i jedinstvu ljudi i naroda. Ovi se ljudi ne dijele više na sela, gradove i pokrajine. Oni su postali nerazdruživa cjelina, neoboriva tvrđava. Nema tu više razlike između Bosanca i Dalmatinca, Zagorca i Bosanca, Bačvana i Istrana, Ličana i Slavonca. Tu je jedan živi neprobojni zid hrvatskog seljačkog naroda, koji diše jednim duhom, misli istu misao, isповijeda istu vjeru. Našli su se nakon dugog vremena na okupu stari i najstariji borci iz dana kada su neumrla braća Radići počeli sijati sjeme svoje velike nauke o jakosti seljačkog naroda, o slobodi čovjeka, o njegovu pravu na dostojan život, o pravu svakog naroda da bude gospodar svoje sudbine i živi u miru i bratstvu sa svim stalim narodima svoje bratske i uopće sveukupne ljudske zajednice. S njima se pozdravljaju mladi i najmlađi pobornici istih misli, istih ideala, koji su svojom

krvlju posvjedočili svoju vjeru u teškim borbama za spas naroda i domovine. Pozdravljaju se stari borci, a upoznavaju novi. Miješaju se Zagorci, Slavonci, Dalmatinci, Bosanci, Hercegovci, Bačvani, Istrani, Podravci, Međumurci. Ljepota hrvatskih narodnih nošnji slavi ponovno svoje slavje.

Veliko sudjelovanje žena na ovom velebnom narodnom saboru dokaz je, kako je hrvatska žena osvojila i učvrstila svoje mjesto u Hrvatskoj i u svoj Jugoslaviji. Hrvatske seljačke žene u bratstvu i jedinstvu s ostalim ženama Slavenskog Juga borile su se u narodnooslobodilačkom ratu. One sada uzimaju isto tako učešća u radu za obnovu i izgradnju svoje domovine Hrvatske.

Nije ovo više sastanak kao što su bili drugi obični politički sastanci; nije više ovo skupština jedne velike stranke, nego je ovo veliki narodni sabor, koji se sastaje u sudbonosnim časovima. Na ovakve sabore sastajao se hrvatski narod u onim vremenima kada je trebalo kazati odlučnu riječ i odrediti svoje mjesto. U takvim subonosnim časovima zahvaćao bi hrvatski narod sam neposredno u tok događaja i odredio mjesto kamo spada i put kojim želi ići.

Hrvatski narod, posebno hrvatski seljački narod učinio je to i u onom najsudbonosnijem času kad je stvarni osvajač, potpomognut pokvarenom gospodom i narodnim izrodinima prodru u njegovu zemlju i htio je ne samo podčiniti svojoj vlasti, nego i narod u njoj sasvim istrijebiti. Hrvatski narod u bratstvu i jedinstvu s ostalim narodima Slavenskog Juga, sa sima narodima Jugoslavije, ustao je u borbu i pod vodstvom maršala Tita oslobodio svoju zemlju i ostvario one ideale za koje se vjekovima borio.

I sada nakon izvojevane pobjede sastao se hrvatski narod na ovaj veliki narodni sabor, da odredi put kojim će dalje ići, a koji su mu ukazali braća Radići.

Taj put je već izabran. To je put republikanske slobode i ljudske pravice. Nikada nije hrvatski seljački narod prestao biti republikancem, nikada nije prestao vjerovati, da će doći dan kada će i on moći živjeti životom dostojnim čovjeka, kada će prestati da čovjek bude čovjeku rob.

I u najcrnjim danima svoje mukotrpne povijesti nije u srcima hrvatskog seljačkog naroda prestala tinjati vjera u njegovu političku slobodu i socijalnu pravdu. U odlučnom času rasplamtala se ova duboko zapretana vjera kao vječni oganj i zapalila srca svih onih, koji su u srcu nosili buntovnički duh Matije Gupca, slobodarsku, prosvjetiteljsku misao braće Radića i stvaralačku snagu Josipa Broza-Tita.

Iz suza i krvi naroda nikao je cvijet slobode

Danas svi oni beru plodove svojih stradanja i svojih patnja, beru plodove svojih veličanstvenih uspjeha, koji su postignuti u četirigodišnjoj teškoj i neravnoj borbi s tuđom silom i domaćom krivicom. Iz suza i krvi naroda nikao je cvijet slobode.

I narod slobodno sada može kazati što misli i što hoće. Ne treba se više bojati ni kraljevih žandara, ni gospodskih pokrovitelja. Po prvi put hrvatski seljak osjetio je, da nije ničiji sluga, nego svoj gospodar, gospodar svoga i na svome. Iz njegova rječnika izbrisana je sramotna riječ: »Tko meni gospodar, ja njemu sluga«. Seljak je postao gospodar sam sebi!

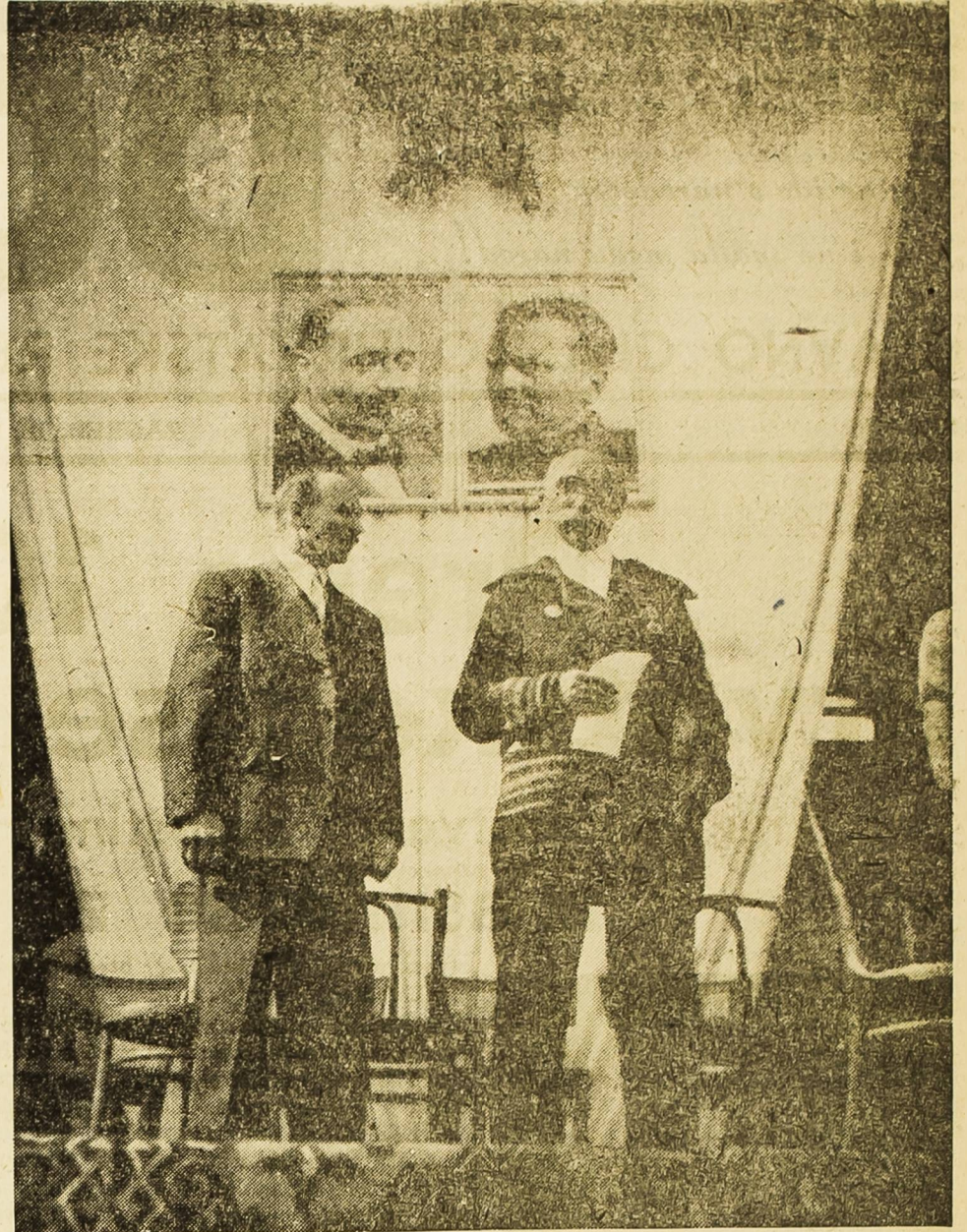
To je najveći dar, ali i najveća odgovornost. Hrvatski seljački narod je svijestan ljepote ovoga dara, kao što je svijestan i veličine svoje odgovornosti. Bez posrednika, bez skr-

bnika, bez nadričivih i nadriučitelja hrvatski seljački narod želi biti i ostati sam gospodar svoje sudbine u bratstvu i savezništvu s bratom radnikom i njegovom poštenom inteligencijom.

Zato je u tako ogromnom broju i došao na ovaj svoj veliki narodni sabor, koji će ostati trajno u povijesti hrvatskog naroda, kao što su ostali i svi hrvatski narodni sabori, koji su na prekretnici velikih političkih zbivanja zaorali duboko brazdu, prekinuli s prošlošću i time dokazali veliku političku zrelost i visoku odgovornost hrvatskog naroda, kada se radilo o tome, da ostane slobodan, a ne postane rob i tuđinski izmećar.

Skupštinu je otvorio hrvatski seljački prvak iz Slavonije starina Čika Tuna Babić. Njegovu pojavu nepregledno mnoštvo, čitavo more naroda, dočekalo je urnebesnim poklicima republički i Titu.

Kad se oduševljenje sleglo, stari borac za hrvatska seljačka prava Čika Tuna Babić rekao je:

Predsjednik Izvršnog odbora H. R. S. S. Franjo Gaži i starina Čika Tuna Babić u času sviranja »Lijepa naša« na početku skupštine

Drugovi i drugarice! Dragi moj narode! Smatram se osobito sretnim, da vas mogu danas pozdraviti kao pristaša Hrvatske republikanske seljačke stranke na ovom velikom zboru Hrvatske republikanske seljačke stranke kakvog nije Zagreb vidio. Mi smo imali i prije velikih zborova za života neumrla vođe Stjepana Radića, no ovaj zbor ih još nadmašuje. Pozdravljam s našim pozdravom: Vjera u Boga i seljačka sloga! sve pristaše, kao i sve druge, koji sudjeluju u našoj Jedinstvenoj narodnoj fronti.

Kada se pitam: zašto smo došli na ovako veliki zbor, zašto u ovako ogromnoj veličini? — odgovor je: Došli smo da pokažemo svoju svijest, da pokažemo da hoćemo državu uređenu republikanski (Dugotrajni poklici: Živjela republika); došli smo da pokažemo zašto smo kroz ove četiri godine davali svoje živote; došli smo da pokažemo čitavom svijetu, da nismo badava lili krv i da hoćemo republikansko državno uređenje. (Ponovno dugotrajni poklici republički i Titu.) Došli smo da pokažemo čitavom svijetu da stojimo uz Izvršni odbor Hrvatske republikanske seljačke stranke, koji je stvoren od naroda u šumi; došli smo da pokažemo čitavom svijetu svoj stav uz vođu, koji nam je pomogao da se mi danas ovdje skupimo u slobodi, da pokažemo da smo mi uz našeg vođu maršala Tita.

Ali prije nego što pređemo na dnevni red, potrebno je izabrati radno predsjedništvo, koje će rukovoditi današnjom skupštinom. Predlažemo slijedeće drugove: Franju Gažija, predsjednika Izvršnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke, Pavla Krce, seljaka, člana Izvršnog odbora H. R. S. S., iz Jabuke kod Sinja. Franu Frola, ministra pravosuđa savezne vlade i potpredsjednika Izvršnog odbora H. R. S. S., Tunu Babića, seljaka iz Gradišta, kotar Županja. Filipa Lakuša, potpredsjednika Privremene narodne skupštine Jugoslavije iz Sesveta, kotara Zagreb, Stjepana Prvčića, seljaka iz Koprivnice, potpredsjednika Izvršnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke, dra Jankova Grgurčića, potpredsjednika Narodne Vlade Bosne i Hercegovine,

člana Izvršnog odbora H. R. S. S. iz Livna u Bosni, Jelku Cerjak, seljakinju iz Gređana kod Topuskog, Lajču Jaramazovića, ministra Narodne vlade Srbije, Hrvata iz Subotice, a za zapisničare: Antu Vrkljanu, ministra prosvjete federalne vlade Hrvatske, glavnog tajnika Izvršnog odbora H. R. S. S.: Krešimira Ežkinju, seljaka iz Biograda na moru.

Stavljam glavnoj skupštini na glasanje i pitam je: da li prihvaća moj prijedlog. (Dugotrajni poklici: Prihvaćamo!)

Pošto je prijedlog uz dugotrajno odobravanje prihvaćen, izabrano predsjedništvo zauzelo je svoja mjesta uz govornicu na tribini.

Nakon toga je čika Tuna Babić dao riječ potpredsjedniku Izvršnog odbora H. R. S. S. Stjepanu Prvčiću, koji je, također burno pozdravljen, rekao:

Drugovi i drugarice, pristaše Hrvatske republikanske seljačke stranke, braćo i sestre! Ja vas pozdravljam u ime Izvršnog odbora s našim starim seljačkim pozdravom: Vjera u Boga i seljačka sloga! Vi ćete danas ovdje odobriti ili ne odobriti rad Izvršnog odbora; vi ćete danas ovdje reći odlučnu riječ da idemo naprijed k stvaranju velikih ideala braće Radića. (Poklici: Tako je!) Ne ćemo na staro, hoćemo seljačku i radničku republiku (Tako je! Hoćemo republiku!); ne ćemo kralja (Ne ćemo! Dolje kralj!) Ne ćemo Mačeka (Ne ćemo!); Hoćemo Tita! (Hoćemo!) Poklici oduševljenog naroda dugo su se prolamali. Tek kada su se poklici stišali, potpredsjednik Prvčić nastavio je:

Drugovi i drugarice, braćo i sestre! Prije svega moramo se sjetiti naših drugova, koji su dali svoje živote i nama omogućili da smo se mi danas na ovu veliku republikansku manifestaciju skupili. Dajmo im počast s jednom minutom šutnje. (Slava im!)

Braćo i sestre! Republikanska seljačka braćo! Vi ćete mi dozvoliti, da u ime vaše pozdravim ovdje prisutne predstavnike naše narodne vlasti, predstavnike velikih naših saveznika i bratskih naroda. Pozdravljam Vladimira Nazora, predsjednika Narodnog Sabora Hrvat-

ske (Živio!), dra Vladimira Bakarića, predsjednika Narodne vlade Hrvatske (Živio!), predstavnika bratskog ruskog naroda pukovnika Raka (Živio!), gospodina Harrissona, vicekonzula Velike Britanije (Živio!), predstavnika Otačestvenog fronta bratskog bugarskog naroda, te prisutnog ministra savezne vlade Andriju Hebranga, kao i izaslanike bratskog srpskog, slovenskog, bosanskog i hercegovačkog naroda, mučeničke Makedonije i Crne Gore. Pozdravljam predstavnike naše nepobjedive Jugoslavenske armije, predsjednika Srpskog kluba vijećnika Narodnog sabora Hrvatske Rađu Pribičevića i ostale članove kluba,

predstavnike Antifašističke fronte žena, predstavnike Ujedinjenog saveza antifašističke omladine, predstavnika radničkih i namješteničkih sindikata Marka Belinića i izaslanike svih ostalih političkih stranaka. Naknadno ću još u vaše ime pozdraviti Mitra Bakića, glavnog tajnika našeg predsjednika savezne vlade maršala Tita i Vladimira Popovića, ambasadora Jugoslavije u Moskvi.

Uz urnebesno klicanje i manifestiranje tajnik Izvršnog odbora Stankeškare pročitao je slijedeći brzojav poslan s ove veličanstvene skupštine našem prvom sinu, velikom borcu i heroju maršalu Josipu Brozu Titu:

Brzojavni pozdrav maršalu Titu

Drugu maršalu Josipu Brozu Titu, predsjedniku savezne vlade Jugoslavije i ministra narodne obrane, te predsjedniku Narodne fronte Jugoslavije — Beograd.

S veličanstvene skupštine Hrvatske republikanske seljačke stranke, održane dne 16. rujna 1945. u glavnom gradu Hrvatske Zagrebu, okupljeni sljedbenici nauke braće Radića oko svoga Izvršnog odboara šalju Ti, družu maršale i vođu svih naših naroda, svoje iskrene pozdrave.

Republika, koju su u naše duše zasadili neumrlji učitelji seljačkog naroda braća Radići ostvaruje se pod mudrim i dalekovidnim Tvojim vodstvom i zato Ti je hrvatski seljački narod vječno zahvalan.

Uz Tebe, dičnog sina Gubčeva Zagorja, uz kojeg stoje svi naši narodi, stoji i čitav hrvatski seljački narod pripravan, da i život položi za seljačko-radničku republiku i socijalnu pravdu.

Živio naš vođo!

Živjela Republika!

Pozdravljen dugotrajnim poklicima stupio je na govornicu sjedi hrvatski pjesnik i narodni borac Vladimir Nazor, predsjednik Narodnog sabora Hrvatske i sakupljenom mnoštvu održao ovaj govor:

Seljački narode hrvatski! Iz svih krajeva naše mile Hrvatske, eto tu su se narodi sakupili. Iz sela s morske obale, iz malih ribarskih seoceta i širokih ravnica naše divne domovine, iz šumovitih krajeva naše zemlje, iz kućica čednih, žalibože ponajviše dandanas popaljenih i porušenih, eto, narode, tu si se sakupio. U koju svrhu? Sakupio si se, da nešto manifestiraš, da dadeš oduška svome srce poslije toliko godina, što nisi smio progovoriti, što si morao držati sve u sebi sakriveno, što nisi mogao disati. Eto, hvala Bogu, zrak se raščistio, možemo sada govoriti, možemo udisati duboko u naša prsa naš lijepi zrak s našeg neba i podneblja, a što je glavno, narode, imadeš slobodu. (Povici: Tako je! Živjela sloboda!)

Imadeš slobodu, tu najdragocjeniju stvar na svijetu; imadeš slobodu, uz koju se može živjeti i sa crnim kruhom i malo vode. (Povici: Tako je!)

Naša sloboda je sada ne samo materijalna, nego i duševna. Duša je slobodna, a kad je duša slobodna, onda u nama sve propjeva i propjeva sve što je oko nas. Svaki rad će nam uspijevati. Iako taj rad dolazi uz najstrašnije prilike, mi se tog rada ne bojimo. Tu svoju slobodu, narode, tu slobodu, za kojom težiš ti i pobježe ju označavaš, ti ne ćeš onu nekadašnju takozvanu slobodu; ti hoćeš jednu novu slobodu; ti hoćeš jednu široku slobodu, široku kao more; ti hoćeš slobodu demokratsku, hoćeš slobodu staru, koju su stari naši uvijek imali pred očima, slobodu republikansku. (Povici: Tako je! i dugotrajni pljesak.)

Ta sloboda republikanska nije proizvod sadašnjih vremena. Čežnja za republikom i republikanskim ustrojem države stara je. Još davni Grca imali su u svojoj zemlji većinom republiku. Narod, ili kako su ga zvali »demos« upravljaio je sam svojom državom. Nije puštao

da neki kraljevi, da neki tirani, neki ljudi, koji su se nametali drugima, zapovijedaju i vladaju, nego su se narodi skupili sami, vijećali i odlučivali o sebi. Eto, to je republikanski način vladanja državom. Kako vidite taj način vladanja državom je stara stvar i obnavlja se eto sada.

Mi, Hrvati kao i Srbi, kao i brojna naša braća imademo sada priliku da za prvi put učinimo zbilju od te naše stare težnje, da dodemo do republike! (Povici: Hoćemo! Živjela republika!)

Ko tako gledamo na stvar, mi smo možda već davno bili republikanci, a da toga sami nismo znali. Sada se to ispoljuje, kada nam je data mogućnost. Velika je, dakle, stvar, što se ovih dana čitav naš narod hrvatski talasao i ovdje u ovom kraju sakupio se

da izrazi tu želju, da afirmira, da učvrsti, da učini zakon, jer

zakoni su, koji izviru od naroda, a ne od ljubi, koji su na vlasti.

Toga se svi moraju držati. Ne će to biti vama nametnuto, jer eto na vašim licima vidi se, da vi to hoćete. (Povici: Hoćemo! Živjela republika!)

Dobro je da smo svi na okupu, da osjetimo našu kolektivnu dušu, našu zajedničku dušu i da znademo, što mi svi skupa hoćemo. Svaki od vas pojedini neka to u svojim grudima, u svojoj duši ponese i neka širi okolo, neka uznastoji, da ono što je nama ideal, što je bila jedna sanja, jedna želja, koju nismo mogli postići, da postane zbilja. Ona postaje zbilja zaslugom našeg narodnog ustanka, koji će ostati čuven ne samo u povijesti, u najdaljoj povijesti naših naroda, nego će biti čuven u povijesti čitave Evrope. Jer takav rad, takvi napori, takve pobjede nije nitko doživio.

S ovom čežnjom, da budemo demokratski republikanci mi smo osvjetlili sebi lice za sva vremena.

Svaki od vas ponosit će se čitav svoj život, da je bar donekle sudjelovao u ovoj velikoj našoj stvari i moći će s ponosom reći: I ja sam kod toga bio.

Drugovi! Rekao sam, da mi moramo sve to zahvaliti utanku narodnom, ali tko je taj narodni ustanak započeo, tko ga je organizirao? (Dugotrajni povici: Tito, Tito, Tito!) Ne treba da mu mi sada ovdje kadimo i da mu pjevamo slavopojke, jer svatko zna što je taj čovjek, kojega nam je Providnost poslala, učinio, što je on učinio skupa sa svojim borcima, sa svojim generalima, koji su pobjeđivali lijevo i desno. Oni su pobjeđivali zato, jer nisu radili služ-

beno. To su bili generali, koji su nikli iz naroda.

Narode, tebi je samome došlo na usta ime maršala druga Tita, prije nego sam ga ja spomenuo (Povici: Živio Tito.) Ali još ima jedno ime koje sada tu lebdi iznad svijlu nas. (Povici: Živjela Komunistička partija, živio drug Staljin!) Kad čujem ove usklike, onda se moram izraziti malo drukčije. Nije samo jedan koji iznad nas lebdi u ovom času. Nije samo duh Komunističke stranke, koja ima neizmernih zasluga u ovoj našoj borbi, nisu to samo naši saveznici Sovjeti, Britanci i Amerikanci, koji su nam toliko pomogli. Nije samo ovaj ili onaj, nije samo veliki naš drug i prijatelj maršal Staljin (Povici: Živio!) Lebdi na našim ustima i ime vode vas svijlu, koji ste se ovdje skupili. To je ime Stjepana Radića. (Povici: Slava Stjepanu Radiću!)

Stjepan Radić slavi danas pobjedu, kakvu nije doživio nikada dok je bio živ. On danas slavi svoju najveću pobjedu. Slavi je zato, jer vidi da se ono, za što je on dao najveću žrtvu i da se sve ono dobro, što je on seljaku hrvatskom uvijek želio i za što se uvijek borio, danas obistinilo.

Eto republika cijelom svijetu dika!; eto sloge između seljaka i srpskog i hrvatskog naroda, bratske velike sloge. (Povici: Živjelo bratstvo i jedinstvo Hrvata i Srba!); eto agrarne reforme, koja je dala zemlju onome, koji se na njoj muči. (Tako je, živjela agrarna reforma!) Tito je nadovezao na nauk Stjepana Radića, Tito ga je prosljedio i on će učiniti sve ono što je radio i naučavao Stjepan Radić. (Povici: Tako je! Živio Tito!)

I zato svi mi partizani obuhvaćamo hrvatsko seljaštvo kao jednu cjelinu.

Nema razlike između nas i seljaka, nema razlike u mišljenju, nema razlike u shvaćanju života, nema razlike u smjernicama izražavanja jednog državnog uređenja. Nema razlike niti u krvi, jer svi smo mi izašli iz seljačkog soja. (Tako je!)

Moj pradjed bio je seljak, i pogledajte sve ono čemu se kaže aristokracija, sve su to seljaci, podrijetlom, i ako nisu izdajice, onda moraju uvijek u sebi osjećati, osjećati u svojoj krvi djelovanje one kapi seljačke krvi, što teče po njihovim žilama. Ja se ponosim time, što su moji djedovi bili seljaci. To je moj ponos, jer

bez seljaka nema ništa (Tako je!), jer zemlja je majka svih nas. Zemlja nas hrani, zemlja nas poji, zemlja nas sve obrađuje, a tko obrađuje zemlju, tko vuče iz te naše zajedničke majke najbolje sokove? Seljak.

I zato, seljaci, odbacite od sebe sve sumnje, odbacite od sebe svako nepouzdanje i približite se što čvršće nama, koji smo prisiljeni da držimo na sebi kaput malo drugog kroja i malo druge boje, a koji je neki puta i te kako težak. Svi smo mi skupa jedno. (Dugotrajni povici: Tako je!)

Nauk braće Radića i njegovi ideali obistinili će se sada u toliko lakše i u toliko skorije i to u potpunosti, kad ste vi seljaci odlučili, da ustrojstvo naše države mora biti ne samo demokratsko, nego i republikansko. (Tako je! Oduševljeno klicanje i odobravanje.)

Narod pod zastavama i slikama svojih velikana pažljivo sluša govornike

Na govornicu zatim stupa predsjednik Narodne vlade Hrvatske Vladimir Bakarić, koji je također bio pozdravljen oduševljenim poklicima, te održao ovaj govor:

Draga hrvatska seljačka braćo! Sretan sam i čast mi je, da mogu u ime Narodne fronte Hrvatske i u ime Komunističke Partije Hrvatske pozdraviti ovaj vaš zaista veličan i tvenji povijesni zbor. Čast mi je pozdraviti vas, potomke Matije Gupca (Slava mu!), koji ste svojim radom pošli za Antunom i Stjepanom Radićem, zadojivši se njihovim duhom, duhom, koji je odgajao ne samo vas, nego i čitav hrvatski narod propovijedajući ideale republike i želje da sam narod treba sobom upravljati, da sam stvara sve organizacije svoje vlasti, — ideje slobode.

Vi ste, draga braćo, dali za te ideale slobode mnogo krvi, dali ste je još za vrijeme Austro-Ugarske, dali ste je i u bivšoj Jugoslaviji, koja je bila tamnica. (Tako je!) Vi ste bili oni, na koje je gledao hrvatski narod u doba protiv diktature, na koju je gledala čitava napredna Evropa kao u svijetlu točku u onoj tami, kao u svijetle borbe za ideale slobode. Vi ste bili ti koji ste slijedeći vaše predstavnik u šumi u toku rata se borili, pomagali, da se naša borba za slobodu tako brzo svrši. Vi ste ti, koji ste oprali ljagu s hrvatskog naroda stvarajući time glavne temelje naše sretnije budućnosti.

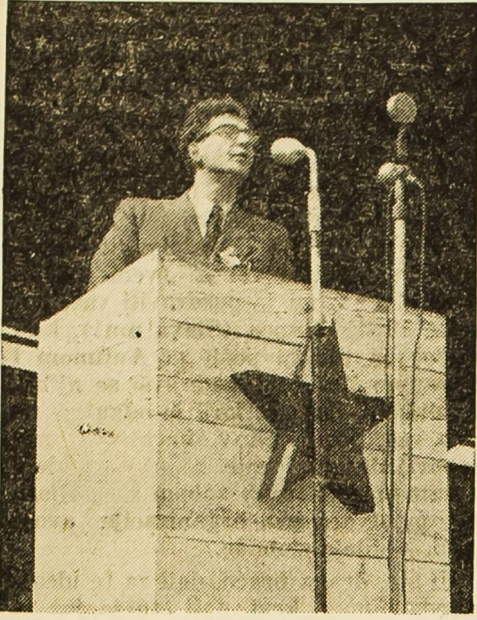
Vaš zbor ovdje nam dokazuje, da ste čvrsto pošli u borbu za te vaše slobodarske ideale, da ćete braniti ono što je stečeno, da ćete izgraditi ono, što smo počeli graditi i da ne ćete nikada dozvoliti povratak na staro. (Povici: Ne ćemo! Živio!)

Vi ste, braćo, ovdje zato, da kažete vašu riječ, da tražite vaša prava, da izgradite vaša prava, da izgradite vašu organizaciju, da utječete na sve ono što se novo stvara, da bi se tako stvorila jaka slobodna i sretna Hrvatska u slobodnoj Jugoslaviji, bratskoj zajednici južnoslavenskih naroda. (Povici: Tako je! Hoćemo!) Vi ste ti, koji ćete izgradnjom demokratske narodne vlasti u Hrvatskoj omogućiti da Jugoslavija bude faktor mira, napretka i bratstva među narodima u čitavom svijetu. (Tako je!) Ova vaša skupština dokazuje, da ste vi putem čvrsto pošli i da ćete njime dalje ići. Ovo nam dokazuje, da će naš narod biti jedinstven u tom naporu, da će naši napori biti okrunjeni uspjehom. U to ime, drugovi ja zajedno s vama kličem: »Republika svemu svijetu dika!« (Dugotrajni pljesak i klicanje)

Govorio je zatim Stefan Atanasov, predstavnik bugarske narodne fronte u Zagrebu. I on je bio dugotrajno pozdravljen Iskreno i od srca pozdravlja najprije braću hrvatske seljake iz Istre, Dalmacije, Like, Korduna. Zagorja, Posavine i kićenog Srijema, prilikom prve slobodne skupštine, na kojoj će se čuti čelična riječ i misao braće Radića, za seljačku slogu i slobodu, a protiv pokvarene gospode i izdajica hrvatskog naroda. (Povici: Dolje izdajice hrvatskog naroda!) Jer kako kaže učitelj Antun Radić (Slava mu!); Tko ne ide s narodom, on ne spada među narod, a tko danas nije niti za seljaka, niti za radnika, taj nije niti za narod! (Tako je!). jer radnik i seljak su osnova za napredak svakoga naroda. Bez jedinstva seljaka, radnika i poštenog intelektualca nema budućnosti niti jedan narod kao cjelina na svijetu. Mi moramo naglasiti jasno, da želimo živjeti mirno i slobodno u jednoj velikoj i sretnoj slavenskoj zajednici, sačuvali svaki svoju narodnu samosvojnost. Jer, kako kaže naš veliki pjesnik Hristo Botev, samo razumni i bratski savez među narodima jeste u mogućnosti da stvori mir i sretnu budućnost za iste. Zato smatram, da ne će biti daleko dan kad će od plavog Jadrana do Crnog Mora živjeti slobodno i u miru slavenski narodi balkanskog juga. (Pljesak)

Završavajući, hoću naglasiti, da ovo nisu konvencionalne riječi, nego želje jednog poštenog, slobodoljubivog i mirnog zemljoradničkog naroda, koji je osobito nakon 9. rujna godine 1944. u licu svoje demokratske Otačestveno frontovske vlasti preporođen politički i moralno i ima dovoljno snage, da se ho-

Predstavnik bugarske Otačestvene fronte
Stefan Atanasov

ri i radi za miran i slobodan život, koji ćemo osobito na Balkanu stvoriti mi i vi braćo!

Zato kličem na svom rodnom jeziku: Da živi povijesni kongres HRSS! Da živi slobodna Demokratska Federativna Jugoslavija! Da živi Otačestveno frontovska Bugarska! Da živi borbeno jedinstvo svih slavenskih naroda, protiv fašizma i reakcije za tekovine naših velikih sinova Matije Gupca, Strossmayera, braće Radića, maršala Tita, Boteva, Levskog, Ljubena Karavelova, Georgija Dimitrova, a osobito organizatora demokratskih i slobodoljubivih snaga i naroda Josipa Staljina! (Dugotrajno klicanje i odobravanje)

U ime Narodne fronte Slovenije, koja je uspjela okupiti sav slovenski narod, skupštinu je pozdravio ministar poljodjelstva Narodne vlade Slovenije Janez Hribar i uz ostalo rekao:

Seljački i radnički narod, te poštena inteligencija danas su toliko povezani, da radnik više ne sumnja da mu je seljak protivnik, niti seljak sumnja da mu je radnik protivnik. Oni — seljak, radnik i poštena inteligencija — osjećaju danas samo jedno, a to je, da je njihov protivnik reakcija (Burni poklici: dolje reakcija!), koja je još za vrijeme bivše Jugoslavije radila protiv interesa naroda i koja je dovela njemačke i talijanske okupatore u našu zemlju. I danas bita ista reakcija htjela, da se koristi tekovinama ove naše velike borbe, i danas bi ona opet htjela da uzme vlast u svoje ruke i da počne stara pjesma. (Ogorčeni poklici: Dolje reakcija!) Danas mi njima ovdje odgovaramo: ne trebamo vas. (Poklici: Tako je!) Gdje ste bili kada smo se mi borili na život i smrt? Radnik, seljak i poštena inteligencija borili su se za sebe, a ne za vas! (Tako je!)

Savez seljaka, radnika i poštena inteligencije, koji se stvorio za vrijeme borbe, ne će se više nikada srušiti, nego će se i dalje produbljivati i učvršćivati. Reakcija ga je htjela srušiti. Što se dogodilo? Dogodilo se to, da su svi naši narodi izišli iz borbe organizirani i naoružani svojom armijom (Oduševljeni poklici: Živjela Jugoslavenska armija!) i da je narod uzeo vlast u svoje ruke. Danas u Jugoslaviji vlast ne predstavljaju više žandari, policajci i sreski načelnici, danas vlast predstavljaju radne mase, predstavljaju NO-i, koji su iznikli iz ove borbe. To je jamstvo, da ćemo dočekati bolji i ljepši život u budućnosti.

Međutim mi seljaci ne možemo očekivati odmah plodove pobjede. Naša je zemlja porušena, ali mi znamo da su stvoreni uvjeti pod kojima ćemo biti u stanju ostvariti ljepšu budućnost i nama i našim budućim pokoljenjima. (Poklici: Tako je!)

Mi Slovenci sa simpatijama smo pratili borbu, koju ste vi, hrvatski seljaci još prije u staroj Jugoslaviji vodili. Kada je međutim Maček 1939. godine sklopio sporazum s Cvetkovićem, tada smo spoznali da je to izdaja, izdaja prema hrvatskom seljačkom narodu i poštenom seljačkom narodu. (Ogorčeni poklici: Dolje izdajice hrvatskog naroda!) Još u vrijeme okupacije pokazao je Maček

svojim radom, da je izdajnik svog naroda. Vi to dobro znate.

Vi ste za republiku, vi ste se ovdje za nju izjasnili. Znajte, da niste osamljeni. I mi Slovenci smo za republiku, za republiku, koja je jedino jamstvo tekovina naše borbe i u kojoj će se one moći još i dalje produbljivati. Između hrvatskog i slovenskog naroda iskovanu je takvo bratstvo i jedinstvo da se više nikada ne će moći porušiti. Nije se ono kcvalo u salonima, nego u šumi i borbi, a zapečatila se je krv najboljih sinova naših naroda.

Za vrijeme govora delegata Slovenije dugo su se prolamali poklici bratstvu naših naroda i republikanskoj slobodi, a isto tako i negodovanje protiv Mačeka i reakcije, kada je govorio o Mačekovoj izdaji i o radu reakcije.

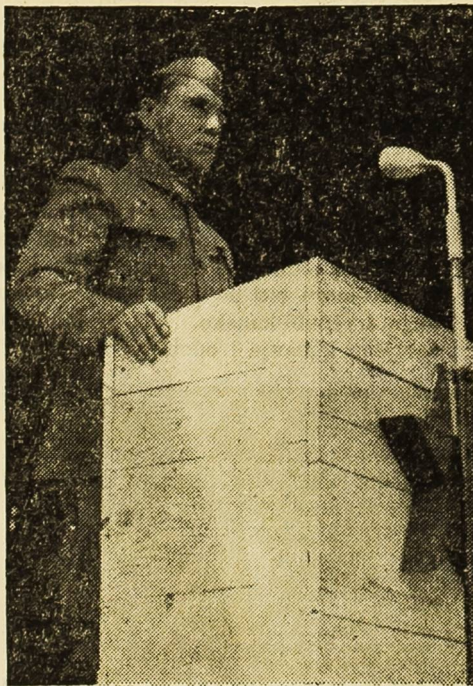
Neobično toplo pozdravljen bio je predstavnik bratskog srpskog seljačkog naroda Mihajlo Jović, seljak iz Deligrada, niškog okruga, koji je rekao uz ostalo i ovo:

Drugovi i drugarice, građani i građanke, očevi, majke i sestre!

Evo nas iz Srbije, koji smo vam donijeli tople bratske pozdrave od srpskog seljačkog naroda.

Mi svi znamo što se radilo u staroj Jugoslaviji kroz 20 godina njezinog opstanka. Mi znamo, da su oni, koji su nas vodili, činili sve, da nas razjedine i iskopaju što dublji jaz između srpskog i hrvatskog naroda. (Poklici: Tako je!) Danas, drugovi, evo nas zajedno da slobodno manifestiramo bratstvo i jedinstvo svih naroda u novoj Jugoslaviji. (Poklici: Živjelo bratstvo i jedinstvo naroda Jugoslavije!) Bratski zagrljeni u toku četirigodišnje borbe mi smo pobijedili i sada bratski zagrljeni dočekujemo plodove te pobjede. (Tako je!) Ali drugovi, ima još nešto što stoji pred nama, a to je obnova naše porušene zemlje. Ne smijemo da se zavaravamo, nego moramo napretnuti sve svoje snage da izgradimo novu i ljepšu Jugoslaviju. Na nama je da očuvamo ono, što smo krvlju stekli i što je sada konačno oformeno zakonima, koje je donijela Privremena narodna skupština.

Najvažnija tekovina koju smo stekli — bratstvo i jedinstvo, ispisana je krvlju i to se nikada ne će moći izbrisati. Zato, drugovi, i mi učestvujemo na današnjem kongresu HRSS. U to ime ja vas pozdravljam i pozivam, da uskliknemo: »Živio savez radnika i seljaka!« (Živio!) Da živi radni narod širom cijeloga svijeta! (Živio!) Da živi naš omiljeni i prvi maršal Jugoslavije drug Tito! (Dugotrajni poklici: Živio!)

Generallajtnant Ivan Gošnjak, zapovjednik
II. armije

U ime naše junačke vojske, nikle iz samog naroda, skupštinu je pozdravio zapovjednik II. armije generallajtnant Ivan Gošnjak. I njegov govor bio je često prekidano dugotrajnim odobravanjem. General Gošnjak između ostalog rekao je:

Seljački narod Hrvatske podnosio je u ovome razdoblju, kao i u svim borbama, najveći teret u ovome ratu, veći nego što su bili ikoji raniji tereti. Ali seljački narod je u ovome ratu izvojevao

svoju slobodu, izvojevao one ciljeve, za koje su se borili njegovi preci prije i poslije Matije Gupca. Razni su se ratovi završivali, ali seljački narod nije nikad ništa dobio. Jedanput u našoj povijesti je ovaj rat donio seljacima ono, bez čega ne mogu da budu ostvarene težnje, za koje su se borili stotine godina. Svršetak ovoga rata, osim istjerivanja okupatora iz naše zemlje, osim slobode donio je seljacima konačno i zemlju. Seljaci iz Hrvatske i ostalih krajeva Jugoslavije dobili su zemlju za to što su oni sami stupili u tu borbu, što su sami bili predvođeni svojim sinovima i što su dali toliko svojih žrtava. U ovom ratu naši narodi bili su vođeni svojim sinovima, i nisu ih predvodili oni, koji su ih iskorištavali i izrabljivali i zato ovoj borbi imade seljački narod zajedno s radnim narodom naše zemlje zahvaliti svoje konačno oslobođenje. Da je tome tako svjedoči nam to, da je naša Armija seljačka armija, da su naši rukovodioci radnici i mahom seljaci. (Poklici: Tako je!) Naša narodna armija, koja je izvojevala slobodu i sretniji život, znat će da ovu slobodu i izvojevanu pravicu i obrani od bilo kog tko za njom posegne. Hrvatski seljački narod još 1941. godine uhvatio je pušku u ruke, da se bori za ovo što je izvojevano. Niste imali kraja, gdje 1942. godine nije bilo partizanskih odreda i oslobodilačkih brigada. Naša hrvatska Dalmacija dala je svoj slavni VIII. korpus, a naše Primorje, Gorski Kotar i Lika svoj XI. korpus, naše Zagorje, naša Podravina, Slavonija, Posavina, Pokupje, dali su svoje divizije, seljačke divizije, koje su se borile za njihove interese, a koje su njihovi očevi ginuli kroz stotine godina. Za to će naša Armija, koja je predvođena sinovima seljačkog naroda biti uvijek na braniku tih tekovina, koje je izvojevala i za koje se boja da će te tekovine biti ugrožene, a još manje da bi mogle biti upotrebljene protiv interesa naših naroda.

U ime Srba u Hrvatskoj skupštinu je pozdravio predsjednik Srpskog kluba vijećnika Narodnog sabora Hrvatske dr. Rade Pribićević. On je uz ostalo rekao i ovo:

Braća Radići u političkom životu Hrvatske bili su za slavensko bratstvo, za slogu između Hrvata, Srba, Bugara, Slovenaca i svih Slavena. Ante Radić je prije od prilike 50 godina rekao, da prije nego što prođe sto godina, potući će se Nijemci i Rusi i onda će se znati, što će biti od nas Hrvata. Nijemci i Rusi su se potukli i vidite, što je danas od Hrvata. Iako su braća Radići bili za slavensku uzajamnost i za Jugoslaviju oni su se borili u njoj protiv vlasti kralja i velikosrpske reakcije i čaršije. (Poklici: Dolje reakcija!) Stara Jugoslavija nije bila država ravnopravnih naroda, nego je bila tamnica i mučilište za najbolje sinove naših naroda. I Stjepan Radić je pao kao vojnik na fronti, kao naš prvi partizan u borbi protiv kralja i reakcije.

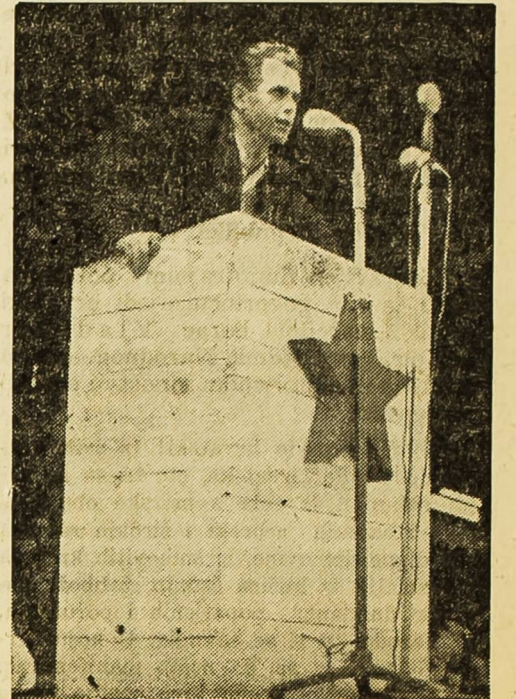
Nova Jugoslavija, koja znači ravnopravnost naših naroda, demokraciju, federaciju, republiku ispunjava ne samo program Narodne fronte, nego ispunjava i ono, za što su se borili braća Radići. Srpski narod u Hrvatskoj sa svojim najboljim sinovima u prošlosti uvijek je htio da se bori zajedno s Hrvatima i on je u Hrvatskoj gledao svoju užu domovinu. Tako je bilo za vrijeme hrvatsko-srpske koalicije, za vrijeme seljačko-demokratske koalicije, a tako je danas najviše u Narodnoj fronti, gdje se pod vodstvom Komunističke partije, republikanske seljačke stranke i drugih tvorilo nerazorivo bratstvo naših naroda u ratu i danas u izgradnji naše demokracije. Braća Radići su često govorili: Hoćemo Hrvatsku, ali treba da znamo, kakva će biti ta Hrvatska, kakva će u njoj biti prava, kako će se u njoj živjeti, hoćemo li biti svi uz peći, ili će jedni biti kraj tople peći, a drugi će zepsti izvan kuće. Oni su htjeli Hrvatsku radnog naroda, Jugoslaviju radnog naroda.

Ante Radić poručuje: »Ljudi, ne budite ljudi! Vi prošlosti nemate. Prošlost imaju grofovi, baruni, knezovi i kraljevi, a prah vaših djeđova mogao bi govoriti samo o patnjama i mukama. Vaša je budućnost, ako budete pametni.« Danas vlada narod, narod radnika, seljaka

i poštena inteligencije, danas postoji država radnika, seljaka i poštena inteligencije. To predstavlja najbolje jamstvo naše budućnosti u državi ravnopravnih naroda Srba, Hrvata, Slovenaca, Makedonaca, naroda Bosne, Hercegovine i Crne Gore.

U ime makedonskog naroda govorio je Todor Filipov, seljak iz skopskog okruga, koji je kao predstavnik makedonskog seljaštva donio plamene pozdrave od makedonskog naroda hrvatskom seljačkom narodu, koji prvi puta nakon 25 godina može slobodno da bez opasnosti od terora velikosrpske hegemonija kaže svoju riječ.

U čvrstom savezu svijui naroda Jugoslavije pod mudrim rukovodstvom maršala Tita mi ćemo čuvati krvavo stečene tekovine narodnooslobodilačke borbe. Poznavaajući program Narodne fronte, jedinog čuvara tih tekovina, mi ćemo dokazati našu političku svijest na izborima za narodne predstavnike, za republiku, za Demokratsku Federativnu Titovu Jugoslaviju.

Predsjednik Jedinstvenih radničkih i namješteničkih sindikata Marko Belinić

U ime Jedinstvenih sindikata radnika i namještenika Hrvatske govorio je Marko Belinić. On je rekao:

Hrvatska seljačka braćo! Radnici diljem čitave Hrvatske radosni su i sretni, što hrvatski seljaci danas stvaraju svoju vlastitu stranku, kojoj su sami na čelu. Radosni su zato, što ne vide na čelu republikanske seljačke stranke pokvarenu gospodu, koja su nastojala u ranije vrijeme misli Stjepana Radića odvojiti od radnika. Ništa nas danas ne sprječava, da se mi radnici i seljaci ne stopimo u zajednički savez radnika i seljaka, da gradimo zajedničku našu seljačko-radničku republiku. (Tako je! Dugotrajno odobravanje.)

Poslije 1928. godine ovo je prvi veličanstveni zbor, na kojem se osvježuje republikanski nauk braće Radića, a osvježuju ga oni, koji u svojim srcima nose republiku, a to su seljaci. Mi radnici smo zato radosni, što su naša seljačka braća došla u mogućnost da u potpunoj slobodi svih svojih osjećaja i misli izraze u novoj državnoj zajednici svoju volju da je grade kako to odgovara njihovim potrebama i njihovim željama. (Tako je!)

Gradit ćemo republiku zajedno (Tako je!), ne ćemo je graditi za gospodске slugе, ne ćemo je graditi za neprijatelje našeg naroda; gradit ćemo je za sebe svojim žuljevitim rukama. (Tako je! Dugotrajno odobravanje.) Na tim temeljima učvrstit ćemo savez radnika i seljaka.

Ova ogromna bujica, koja se danas slika na ovo zborište najbolje dokazuje, da kad se radni narod između sebe čvrsto poveže o svoje interese, svoje želje i potrebe, nema te sile koja bi nas ikada mogla razjediniti i razbiti. (Tako je!) Pokvarena gospoda, koja su nas nastojala posvadići neka čaju danas riječ hrvatskih republikanaca seljaka neka čuju riječ radnog naroda, da im nema mjesta među nama. (Tako je! Dugotrajno odobravanje.)

Pozdrav maršala Tita seljačkoj republikanskoj skupštini

Glavni tajnik Izvršnog odbora H. S. S. i ministar narodne prosvjete Narodne vlade Hrvatske Ante Vrkljan pročitao je zatim uz ogromno oduševljenje skupštinara brzojavni pozdrav,

Svim učesnicima kongresa Hrvatske republikanske seljačke stranke šaljem moje najtoplije pozdrave. Želim, da ovaj vaš današnji kongres bude ne samo manifestacija jedinstva hrvatskog seljaštva, radništva i poštene inteligencije, nego i snažan podstrek k daljnjim naporima u izgradnji i obnavljanju Hrvatske.

Uvjeren sam, da će na ovom kongresu dobiti odlučan odgovor svi oni, koji i danas, zbog svojih ličnih interesa ili interesa reakcije, žele da pocijepaju hrvatsko seljaštvo, žele da ga skrenu s pravilnog puta kojim je ono pošlo onog časa, kada se počelo svrstavati u redove boraca protiv okupatora i njegovih pomagača u zemlji.

Iskustva iz prošlosti i katastrofa, koju je doživjela naša zemlja, a u prvom redu Hrvatska, moraju biti opomena, da samo stalež radnog naroda sela i grada može osigurati svojoj zemlji bolju budućnost i spriječiti slična iskustva, kroz koja smo prošli. U isto vrijeme to je i opomena, da radni narod sela i grada ne smije više prepuštiti sudbinu iz svojih ruku u ruke stanovite pokvarene gospode, kao što su nekada govorili pokojna braća Radići, i koja danas ponovno oblijeću ne bi li dobili povjerenje naroda.

Želim, da Hrvatska republikanska seljačka stranka bude snažan stup u narodnoj fronti, koja predstavlja veliku tekovinu narodnooslobodilačke borbe. Neka živi Narodna fronta Hrvatske!

Neka živi Hrvatska republikanska seljačka stranka!

Neka živi Narodna fronta Jugoslavije, snažan faktor bratstva i jedinstva naroda naše zemlje!

Beograd, 16. IX. 1945.

Maršal Jugoslavije
JOSIP BROZ TITO

Dugo su se prolamali poklici oduševljenog naroda maršalu Titu.

Kada se je oduševljeno sleglo stupio je na govornicu predsjednik Izvršnog odbora H. R. S. S. Franjo Gaži, te osobito toplo pozdravljen, održao ovaj govor:

Hrvatska seljačka braćo! Pozdravljam vas sve skupa iz sviju sela i gradova, iz najudaljenijih mjesta naše drage domovine Hrvatske s našim starim seljačkim pozdravom: Vjera u Boga i seljačka sloga! (Živio!)

Vrlo se veselim i ponosan sam, što mogu ovdje pred ovolikim brojem naroda, seljačkog naroda nastupiti i da vas pozdravim, da mogu reći nekoliko riječi i o našoj prošlosti i o smjernicama naše budućnosti. Kada smo sazvali ovu skupštinu, mi nismo mislili, da će biti ovoliki broj naroda i da će ona biti ovako veličanstvena kao što jeste. Napisi na ovim lijepim našim hrvatskim zastavama, nisu samo napisi, koje je ruka napravila, nego ti su napisi izraz naših misli, izraz naših osjećaja; ti napisi su pozdrav, kojeg sam vam čas prije rekao, to je pozdrav, koji je potekao prvi iz ustiju našeg blagopokojnog učitelja Stjepana Radića (Slava mu!) Živjela republika! Ja mislim, osjećam i vjerujem, da je ovaj pozdrav toliki narod i doveo na ovu skupštinu. (Tako je!)

Svrha ove današnje skupštine je višestruka. Ona je

dokaz i velike snage hrvatskog seljačkog naroda, koji je osvješten u ovom ratu, pun iskustva, pun svega onoga, što čovjek može da ima, pun nade u bolju budućnost.

Evo to nas je sve skupilo ovdje, da manifestiramo tu svoju volju, da manifestiramo svoju čvrstoću, da manifestiramo sve ono, što želimo u budućnosti postići, ovako snažni i ovako jaki, kao što jesmo, kao što smo se pokazali tokom ovog četverogodišnjeg rata.

Na ovoj skupštini govorilo je već nekoliko govornika prije mene, ali jednog čovjeka htio bih naročito spomenuti, a to je bio jedan general. Nikada prije u prošlosti Hrvatske republikanske seljačke stranke nije govorio niti pozdravio seljački narod (ma da je seljački narod sačinjavao većinu u vojsci), nije govorio niti pozdravio taj narod jedan general kao što je to bilo danas. (Živjeli jugoslavenski generali!) On je rekao jednu veliku riječ, on je priznao, da je seljački narod i prije sačinjavao vojsku, a naročito sada u ovom teškom ratu i da je iznio na svojim leđima ovako veličanstvenu pobjedu. On je govorio također i o dužnostima, kad je iznio potrebu, da mi hoćemo i želimo i da ćemo dobiti sva orava. (Tako je!)

Već prije sam rekao, da ova današnja skupština ima višestruku svrhu, o kojoj bi se moglo mnogo govoriti. Ja ću vam samo nešto naglasiti, a to je, da ovdje pred li-

koji je današnjoj veličanstvenoj skupštini Hrvatske republikanske seljačke stranke poslao maršal Tito. Brzojav maršala Tita glasi:

cem tolikog broja naroda nastupa Izvršni odbor Hrvatske republikanske seljačke stranke da položi račun o svome radu. (Poklici: Živio Izvršni odbor Hrvatske republikanske seljačke stranke!)

Seljačka braćo! Mnogo ima ovdje učesnika, koji su sudjelovali na raznim sastancima i skupštinama, koje su održavali naši neumorni učitelji braća Radići (Slava im!), a mnogi su zapamtili i one riječi, koje su oni govorili. Ima ovdje i mnogih od osnivača, onih starih čestitih ljudi, koji su prvi stajali uz bok naših neumrlih učitelja i oni se sjećaju, kako su naši učitelji braća Radići na skupštinama i inače govorili s ljubavlju o hrvatskom seljačkom narodu. Naročito su u svom programu tumačili 6 osnovnih točaka, na kojima je i osnovana Hrvatska seljačka stranka, koju su oni zamislili. Evo tih 6 točaka:

1. Hrvati su od starine imali te i danas imaju pravo na svoju državu;

2. Hrvati i Srbi jedan su narod, pa se baš zato moramo sporazumjeti, a u prvom redu naročito ondje, gdje živimo zajedno (Tako je!);

3. Slovenci i Hrvati jedni su drugima tako blizu, te su zapravo i oni s Hrvatima jedan narod, koji ima složno raditi za zajedničku budućnost (Tako je!);

4. Svi Južni slaveni jedan su narod i gospodarska cjelina, te mi Hrvati držimo Srbiju, Crnu Goru i Bugarsku za svoje narodne države (Tako je!);

5. Naš napredak i prosvjeta i oslobodjenje od gospodarske zavisnosti ne dade se ni zamisliti bez političke slobode zapadnih

Slavena, naročito Čeha i Poljaka (Tako je!);

6. Slavenstvo vrijedi u svijetu najviše s Rusijom i radi Rusije. (Pljesak. Tako je!)

Hrvatska seljačka braćo! Vidite, ovo su bile osnovne misli i ove je rukovodilo nas male ljude onda, kada su oni veliki zatajili, rukovodilo nas je da stupimo u narodnooslobodilačku borbu, da se borimo za ostvarenje ovih osnovnih ideala, koji su nam jamstvo budućeg našeg života. (Dugotrajni pljesak i poklici: Tako je!)

Vi, koji ste stariji vrlo se dobro sjećate koliko su naši učitelji braća Radići imali protivnika u prošlosti. Bilo ih je svagdje i svuda. Protiv braće Radića, protiv Seljačke stranke govorilo se jednako s fiškalskin kancelarija i s popovskih propovijedaonica. S njima su bili samo narodni ljudi, prava narodna inteligencija i tek neki narodni svećenik, koji se nije htio udaljiti od svoga naroda. Kada su došli s njima zajedno narodni zastupnici seljaci u gaćama u hrvatski sabor, gospoda su ih smatrala kao nekim ruglom, kao oskrvrnjenjem hrvatskog sabora. Ali ti zastupnici seljaci su svojim razborom, svojom živom rječju i svojim radom dokazali, da su vrijedniji od raznih virilista i velmoža, koji su prije sačinjavali hrvatski sabor. Prošlost je bila takva, a i sadašnjost se pokazala ista. Vi znate vrlo dobro razne političare, koji su bili grlati i koji su znali mnogo propovijedati i razne generale, koji su tobože vodili našu vojsku i koji su trošili našu narodnu muku, a u onim vremenima, kada je narod trebao pravih vođa, znate kako su jedno i sramotno pobjegli ili nas izdali. Vi se sjećate, braćo, kako se u svjetskom ratu od 1914. do 1918. osvijestilo hrvatsko seljaštvo, koje je listom pristajalo uz nauku braće Radića.

I nakon svjetskoga rata Hrvatska seljačka stranka predvođena Stjepanom Radićem išla je svojim putem, svojim starim stazama, svojim programom, koji je i danas aktuelan i za koji se i mi danas borimo,

a koji je program i ovu velebnu skupštinu privukao. Mnogi od vas sigurno se sjećate godine 1920. kada je ista ovakva velebna skupština bila održana 8. prosinca i kada je Stjepan Radić objavio hrvatskom seljaštvu kakvi ga napori čekaju i kojim putem mora poći. Već je onda naglašeno, da hrvatski seljački narod u onakvoj državi, u kakvoj je bio, ne može živjeti zadovoljnim i sretnim životom. Naglašeno je, da to mo, že biti samo u republici. Na toj je skupštini rekao naš neumorni vođa i učitelj ove riječi:

»Riječ republiku nikad ne izgovaramo kao praznu riječ. Za nas republika znači najveću vrijednost. Za nas republika znači pravicu. Za nas republikansku većinu republika znači vjeru u potpun pobjedu seljačkih prava. Znači, da seljak bude slobodan na svom domu, da bude imao uređeno svoje selo, da bude imao prilike i prava da bude potpun gospodar svoje rodine, da kontrolira rad u općini i kotaru, pače i sam rad vladca. Te smo riječi mi dobro upamtili i taj program provodi se danas u djelo.

S najvećim zanimanjem i oduševljenjem hrvatski seljački narod pratio je tok veličanstvene skupštine

Vi se dobro sjećate, braćo i prijatelji, kako su se poslije te skupštine udružili svi stari protivnici Seljačke stranke, kojima su pridošli i novi, koji su svi zajedno ometali rad stranke i izvršenje njezinog programa, kojega mi danas provodimo. Bilo nam je teško i naš neumorni učitelj Stjepan Radić uputio se, pošto nije mogao naći razumijevanja kod ovdašnjih vodećih političara, u inozemstvo da tamo traži pomoć. Kakva je bila ta pomoć i kakvi su savjeti odande dolazili, vi se dobro sjećate. Sjećate se, da je savjet t. zv. vanjskih prijatelja bio taj, da se prizna monarhiju i ode u Beograd. Braća, koja su naše učitelje jedino razumjela, bila su naša braća Rusi i, kako je sam blagopokojni Stjepan Radić naglasio, (Poklici: slava mu!), oni su mu jedini obećali i moralnu i materijalnu pomoć. Premda nam ta pomoć nije mogla biti ukazana za života blagopokojnog našeg učitelja Stjepana Radića, ona nam je ukazana u ovo sudbonosno vrijeme, u toku četirigodišnje borbe naših naroda. (Poklici: Živjela naša braća Rusi!) Radi toga zbliženja s našom velikom ruskom braćom bila je proglašena protiv Hrvatske republikanske seljačke stranke i ona famozna Obznanu. Ona je bila uperena jednako protiv Seljačke stranke i njezinog neumrlog učitelja Stjepana Radića, kao i protiv Komunističke stranke u Jugoslaviji. Danas mnogi i mnogi govore, a počeli su i pisati i letake dijeliti protiv republike. To su ti isti, koji su proglasili Obznanu, a danas se prikazuju kao nekakva demokratska opozicija. (Ogorčeni povici: dolje!)

Ondašnji vodeći drugovi i klike na vlasti nisu mogli pregorjeti onaj uspjeh, koji je naš seljački narod ne samo hrvatski, nego i srpski postigao i zato su odlučili da uklone našeg blagopokojnog učitelja misleći, da će na taj način nestati i njegove nauke, njegove ideje i da ćemo mi pokleknuti pred silom. Međutim dogodilo se protivno.

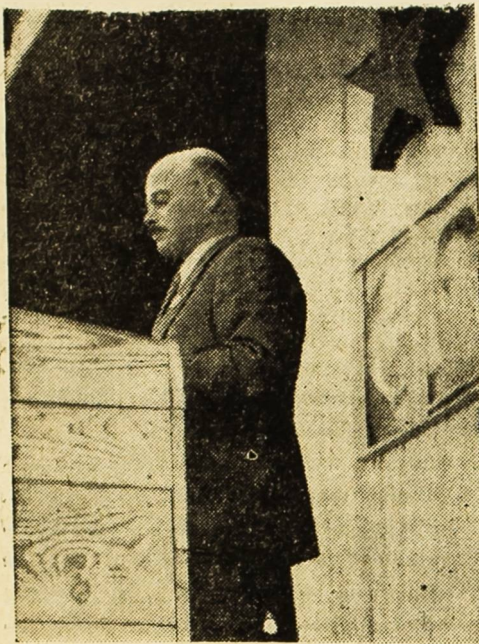
Istina, našeg Učitelja među nama nema, a kada bi i bio ovdje, ne samo ja, nego mi svi vjerujemo, da bi bio među nama, da bi nas danas vodio u istom smislu, kao što smo i mi združeni njegovom naukom na čelu svoga naroda u ovoj borbi bili. (Poklici: Tako je!)

Poslije smrti naših blagopokojnih učitelja dogodile su se mnoge i velike stvari. Odmah nakon smrti proglašeno je bilo, da je ostavio nekakvu političku oporuku, koju nitko nije vidio. Tu oporuku nisu vidjeli ni hrvatski narodni zastupnici i koji nikad nisu birali novog predsjednika dr. Mačeka. Stjepan Radić ostao je dovjeka predsjednik Hrvatske republikanske seljačke stranke. (Tako je!) Nestalo je prvoborca, nestalo je vođe i hrvatski seljački narod mnogo je pretrpio od toga što nije bilo velikog čovjeka, kao što je bio on. Diktatura monarhije i srpskog šovinizma išla je tako daleko, da su mnoge i mnoge posljedice, koje su urodile sramotnim pokoljem između hrvatske i srpske braće, ali ne od hrvatskog niti od srpskog naroda, nego od strane pokvarenjaka i zločinaca. Mi, hrvatski seljaci, mnogo smo se nadali, da će onim putem, kojim su nas vodili naši učitelji, poći i čovjek, kojemu smo dali svoje povjerenje, dr. Maček. (Dugotrajni poklici: Dolje Maček!) Mi smo na izborima 1935. i 1938. listom glasali za njega, no poslije toga nastankom banovine gorko smo se razočarali. Sve to mogu reći ovdje i sam za sebe i u ime seljačke braće. Nigdje nije bilo toliko zbrke političkih pojmova kao kod Mačeka. Ne možemo zaboraviti na onaj pakt s princem Pavlom, koji seljački narod nije odobrio, niti na Trojni pakt s Hitlerom, Mussolinijem i Hirohitom; ne možemo zaboraviti niti njegov ulazak u vladu Simovića, a naročito ne možemo zaboraviti ono, kada je proglasio i savjetovao suradnju s najkrvavijim i najkrvoločnijim krvnikom Pavelićem (Dolje s njim!). Rekao sam već mnogo puta, napisao u novinama i govorio na skupštinama: onda, kada je bar mogao šutjeti, da je bar šutio, a onda, kada je trebao govoriti, da smo svi gledali u njega i upirali oči u nj i očekivali kuda i kamo ćemo nastupiti, onda je zašutio. On je šutio, ali su u njegovom ime govorili drugi: Pernar, Pezelj, Tortić, Hefer, koji su nam savjetovali razne stvari. Jedni su pozivali hrvatske narodne zastupnike da pođu u krvavi Pavelićev sabor, a drugi su nastojali, da se organizira neka nova vojska, koja bi nastupila protiv onih u šumi, jer, kaže: to nisu sinovi hrvatskog naroda.

Seljački narod bio je osuđivan na muke i smrt, i to ne samo komunisti, ne samo Srbi, nego i Radićevci, pravi seljaci, pravi pristaše nauke braće Radića. Među njima bio je i seljački mučenik pjesnik Mihovil Pavlek Miškina. (Slava mu!)

Ali kao da ih nije zaboljelo srce i nije im prokapala suza zbog smrti velikog našeg brata. Dok su se dešavale i druge stvari, mi, zadojeni naukom braće Radića, nismo mogli mirno gledati strahoviti pokolj braće Srba, koji su među nama živjeli. Nismo mogli mirno čekati, dok se ruski narod borio s vjekovnim neprijateljima Nijemcima. (Živio ruski narod! Izvjeta Crvena armija!) Naši sinovi, naša braća i mi sami išli smo i pošli u borbu, a kada smo kod navale tih švapskih horda zapitali dra Mačeka, on nam je mahnuo rukom i rekao:

Glavni tajnik Izvršnog odobra H. R. S. S. Ante Vrkljan

»Rusija je prazna puška.« Kako je to bilo i što je to bilo, vi ste sami vidjeli, a ja sam rekao, da je

RUSKA PUŠKA BILA PUNA, A MAČEKOVA GLAVA PRAZNA. (Tako je!)

Mi svi znamo za one riječi blagopokojnog učitelja Antuna Radića, koji je za vrijeme prošlog rata rekao: »Dao Bog sreću našem bratu Rusu, da pobijedi svjetske razbojnice«, a pod razbojnicima koga je mislio vi znate. Ti su razbojnici poklali mnogo naših sinova, kćeri i majki.

Ustanak, koji je kod nas i u Hrvatskoj i u cijeloj Jugoslaviji povelja Komunistička partija, nije mogao ni kod nas hrvatskih seljaka ostati stran, nezapažen. I mi smo pohrli u borbu i sudjelovali u borbi i pobijedili.

Bili smo stavljeni pred jednu mučnu situaciju i nismo mogli dozvoliti da naše sinove mobiliziraju i silom odvađaju na Istočno ratište; nismo mogli da ih gledamo u krvavim ustaškim odorama. Isto tako nismo mogli pustiti naše ljude da odlaze u domobrane, jer su i jedni i drugi služili neprijateljima našeg naroda. Jedni su bili koljači, a drugi, nažalost, pomagači. Još godine 1943. mi smo se nadali, da će se ipak netko od tog vodstva osvijestiti i da će upravitelju pravu riječ da bi se i oni ostaci naroda, koji nisu sudjelovali u borbi, digli, da bi znali svoj pravi put. Međutim, nije se to, nažalost, dogodilo. Kad se to nije dogodilo, mi smo sami, mali ljudi, seljaci, koji su prije bili predsjednici bilo mjesnih, bilo kotarskih organizacija — mi smo pošli i mi smo se našli u borbi i tamo smo organizirali i obnovili Hrvatsku seljačku stranku.

Formirali smo godine 1943. Izvršni odbor i tamo smo počeli izdavati naš omiljeni list »Slobodni Dom«. Godine 1944. u travnju bio je Izvršni odbor proširen na nešto više ljudi. Na tom sastanku bili su zastupani svi krajeva naše domovine, gdje god imade pristaša Hrvatske seljačke stranke. Izvršni odbor sudjelovao je kod svih povijesnih događaja ovog teškog vremena, a najsajnije čime se može ponositi bilo je njegovo sudjelovanje godine 1943. u Jajcu, gdje se dogodilo, napisalo i potvrdilo, gdje se usmjerilo za daljnji tok borbe

sve ono što je napisano u programu Hrvatske seljačke stranke, a to je u prvom redu, da smo za republiku, da smo za republikanski oblik vladavine naše države, da smo za federaciju, da smo za sveopće izborno pravo, da smo za rav-

nopravnost žena, da se ima svuda provesti, utvrditi i ustaliti narodna vlast, da bude ta naša nova država ne tamnica naroda, kao što je bila bivša Jugoslavija, nego ravnopravna bratska zajednica svih ravnopravnih južnoslavenskih naroda.

Braćo i prijatelji! Pitam vas, da li se to može postići s jednostavnim strančarskim sistemom, nekim uskim politikanstvom? Ne, to se ne može i zato je taj posao ostvaren u jedinstvenoj narodnoslobodilačkoj fronti.

Jedinstvena narodnoslobodilačka fronta pobijedila je i vojnički, a pobjeđuje i politički,

za što je dokaz i ova veličanstvena skupština danas.

Danas se hrvatski narod nalazi na strani pobjednika. Hrvatski je narod u prošlosti mnogo puta izlazio kao pobjednik, no tu pobjedu uvijek su iskorištavali drugi za sebe. Danas hrvatski seljački narod ne samo iskorišćuje tu pobjedu za sebe, nego on tu pobjedu i uživa.

Ponosni smo da smo na strani naših velikih saveznika kao pobjednici, na strani Engleske i Amerike, a naročito naše bratske Rusije. (Povici: Živjela! Pljesak.)

Rat je završen, ali je naša zemlja opustošena.

Svi nam danas priznaju zaslugu, prijatelji i neprijatelji. Oni kažu: čast svim borcima, čast svim rukovodiocima, čast Izvršnom odboru, ali danas je nastao mir, treba da vodstvo politike dođe u druge ruke, u ruke onih, koji znaju voditi politiku. A kako su vodili politiku ti ljudi, to smo mi, na žalost, iskusili na svojim leđima. Baš i radi naše Hrvatske republikanske seljačke stranke isto tako govore. Svi priznaju čast tom Izvršnom odboru, ali su u velikom strahu što će biti sa sudbinom stranke, ako joj oni ne će biti na čelu. Mi smo vidjeli tko su ti ljudi. Mi smo vidjeli što su radili četiri godine.

Čekali su, a i sada čekaju. A koga da čekaju? Zar možda da čekaju, ili da mi možda čekamo, da nam našu sudbinu kroji kralj, ili možda da čekamo krvavog Dražu Mihailovića, ili da čekamo izroda hrvatskog naroda, koljača Pavelića ili možda, braćo i prijatelji, da čekamo Mačeka, koji je načinio savez s njima skupa.

Ja mislim, hrvatska seljačka braćo, da je on za uvijek i to vrlo jadno završio svoju korijeru.

Mi čekati ne ćemo, jer smo svjesni nauke braće Radića i riječi našeg neumrlog dr. Antuna Radića, koji je rekao: »Narode, koji čekaju, čeka smrt.«

A što sada? Ne ćemo čekati nikoga! Mi ćemo sami na posao. Mi ćemo na obnovu naše domovine, naših domova i sela, mi ćemo graditi našu državu, sagraditi ćemo i naš život onako, kako će to nama odgovarati. Skim ćemo raditi? Naglašeno je već ovdje, da smo stvorili jedan nerazdruživi savez radnika i seljaka, a to je naše veliko jamstvo, da ćemo u tom radu i uspjeti. Ja sam već rekao, svi nam to priznaju, kad smo imali dužnost, hoćemo imati i prava. Prigovaraju nam naročito radi jedinstvene fronte i kažu: to je samo komunizam; kažu i za Izvršni odbor: to su sve komunisti. Ja opet

ponavljam riječi blagopokojnog učitelja Stjepana Radića, koji je rekao: »Mi ni-

Die-radnog predsjedništva skupštine: Franjo Gaži, Frane Frol, Čika Tuno Babić i dr. Jakov Grgurić

smo komunisti, mi smo napredna seljačka demokracija, koja se ne boji prijateljevati s komunistima«.

Mi smo već stvorili, a stvaramo i produbljujemo i nadalje veliku južnoslavensku zajednicu, u kojoj je jedino omogućen bolji život svih nas seljaka i radnika. (Tako je!)

Prigovaraju nam, da smo s boljševičkom Rusijom. (Oduševljeni poklici: Živio Sovjetski Savez! Živio drug Staljin!) Bila Rusija kakva bila, ona je naša i mi smo njezini. (Tako je!)

Već je Ante Radić pisao, da je Rusija naša, a mi njezini, i ako ne bude nje, da ne će biti ni nas.

Ovaj prošli rat je dokazao tu istinu: da nije bilo Rusije, ne bi bilo ni nas ovdje. (Tako je! Živio Sovjetski Savez!)

Mnogo se puta čuje riječ reakcija. (Dolje!) Vi svi osjećate, da ona djeluje među nama. Ti ljudi, reakcioneri, govore: pa gledajte, vlast je sada tobože narodna, a kakve to pravi pogreške? Trebalo bi prije narod prosvjetliti i dati vlast u ruke ljudima koji su prosvjetljeni, a ne narodu. A vi, draga braćo, znate iz programa naše republikanske seljačke stranke, da vlast treba dati narodu onakvom kakav jest, a ne ga prije prestvoriti. (Tako je!) Mi smo svjesni pogreškama koje činimo. Ali svima i svakome, koji prigovara, možemo reći onim Kristovim riječima: Tko je bez grijeha, neka digni prvi kamen na onu ženu. Tko bi znao bolje i ljepše, mi bi ga pozdravili i primili, ali

ne dajemo i ne ćemo dati više vlast u ruke onih, koji su na našim leđima tako dugo jašili. (Tako je!) Mi ćemo se mučiti, ali ćemo izgraditi bolji život, nego su nam ga gradili oni razni političari kojekakvi ljudi, koji su nas u najteže vrijeme osramotili, ostavili i izdali. (Dugotrajni poklici: Dolje izdajnik Maček!)

Iskrena suradnja između radnika i seljaka, iskrena suradnja svih stranaka u Jedinstvenoj narodnoj fronti, to je jamstvo da ćemo u toj izgradnji boljeg života i uspjeti. (Živjela Narodna fronta!)

Kad znamo i kad smo znali do sada privrediti kruh i obračunati sa silnikom, pred kojima su oni, koji nam danas prigovaraju, poklekli, znat ćemo voditi i politiku i državu onako, kako to najbolje odgovara nama, našim interesima i našim potrebama. (Tako je!)

Naskoro će, hrvatska seljačka braćo, biti izbori za našu narodnu vlast, za naše narodne zastupnike. (Živjela narodna vlast!) Vi znadete za koga ćete glasati, dat ćete glas onome u koga zaista imate povjerenje, onima, koji su dokazali, da se u njih može imati povjerenje. (Živio maršal Tito, živjela Narodna fronta!)

Hrvatska seljačka braćo, mnoge nas još tegobe čekaju i mi smo toga svjesni. Ali mnogo smo toga progurali, proživjeli smo još većih i gorih stvari, pa ćemo i to što nas čeka, svjesni da smo pred boljom budućnošću u našoj seljačko-radničkoj republici. (Oduševljeni dugotrajni poklici: Živjela republika!)

Slava našim neumornim učiteljima braće Radićima! Živjela republika! Živio drug maršal Tito!

Predsjednik odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke za Bosnu i Hercegovinu Florijan Sušić održao je ovaj govor:

Drugovi i drugarice! U ime hrvatskog naroda Bosne i Hercegovine pozdravljam ovaj veličanstveni skup hrvatskih seljaka na kojem se očituje i izražava misao blagopokojne braće Radića, da ne ćemo nikada odustati od onih misli, koje su nas vodile u našoj borbi, a koje se sve povezuju u jednu riječ: republika. I mi smo u Bosni i Hercegovini imali kongres Hrvatske republikanske seljačke stranke, na kojem smo donijeli zaključak, da usvajamo sve tekovine narodnoslobodilačkog pokreta i da na temelju tih tekovina iz krvave i teške naše borbe idemo i kročimo smjelo na putu k pobjedi, za bolju budućnost i sretniji život svih naroda Jugoslavije. (Tako je!) Taj naš novi put je Demokratska Federativna Republika Jugoslavija pod vodstvom našeg dragog i omiljenog maršala Tita. (Oduševljeno i dugotrajno odobravanje.)

U ime pristaša hrvatske republikanske seljačke stranke Hrvatskog Primorja govorio je Franjo Borić, narodni zastupnik iz Crikvenice. On je rekao:

Draga braćo i sestre! Osobito mi je drago, što me zapala velika dužnost da mogu ovdje u slobodnom gradu Zagrebu u ime Hrvatske republikanske seljačke stranke za Hrvatsko Primorje pozdraviti ovaj veličanstveni skup. Dragi braćo i prijatelji, ovo nije samo zbor, ovo nije skupština, ovo je nešto više; smatram u svojoj duši, da je to otvoreni plebiscit hrvatskog republikanskog naroda. (Tako je! Oduševljeno odobravanje.)

Na ovaj veličanstveni skup došli ste, draga braćo i prijatelji, iz svih krajeva Hrvatske, došli smo i mi iz Hrvatskog Primorja, a tu su i naši dragi prijatelji

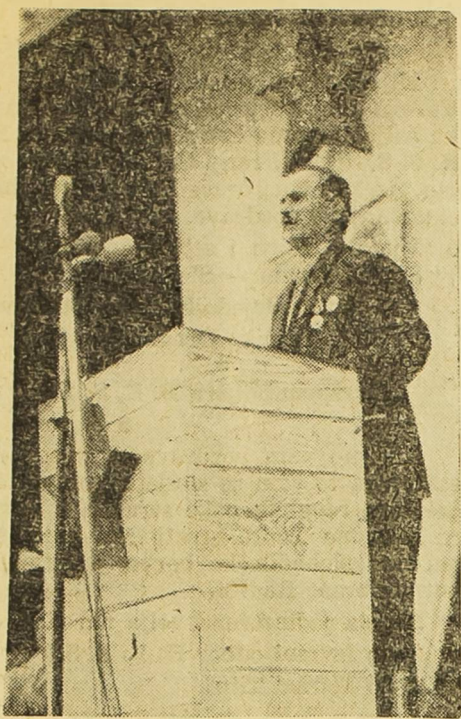

Republikanci iz Titovog Klanjca dolaze na sveopću republikansku skupštinu

i drugovi iz Srbije, Slovenije, Crne Gore i Makedonije, iz svih krajeva, gdje narod ljubi svoju zemlju, za koje se borio. Stojimo pred izborima. O tome ne treba mnogo govoriti. Već ovo su izbori, na kojima mi jasno i glasno govorimo: Hoćemo republiku! (Hoćemo!) Hoćemo da jednom za uvijek prestane klanje između rodene slavenske braće, između naroda hrvatskog i srpskog. (Tako je!) Hoćemo međusobnu slogu i ljubav. Nikada nas više nitko ne može odvesti s pravoga puta, nikada više nitko ne će moći dignuti brata na brata. To je pokušao učiniti fašizam i Švabo. (Dolje!) No njega smo već potukli. On je gotov. On još samo pokušava tu i tamo malo da se digne, kao kad ribar nabode ribu na osti. Fašizam smo potukli i njemu više nema života. Sada sve ovisi o nama: hoćemo li dobro prihvatiti, bit će nam dorbo; hoćemo li zlo, bit će zlo i nama i našim daljnjim pokoljenjima.

U ovoj saveznoj republikanskoj Jugoslaviji nema čovjeka, koji ne bi svjesno rekao: dosta je bilo zločina, hoćemo novi život, sretniji i bolji. (Tako je!) Ovdje vas ima iz svih krajeva koje smo krvavom i teškom borbom oslobodili od neprijateljskog jarma. Vidim ovdje table iz raznih mjesta zarobljene Hrvatske, zarobljene Istre, do nedavna zarobljene Dalmacije i Hrvatskog Primorja, koje smo prije 6 mjeseci oslobodili vlastitim snagama, da ne bude tuđinu rob. Eto, braćo, tu table kotarske organizacije Hrvatske republikanske seljačke stranke iz Zadra. Znate li što znači Zadar? Zadar je 27 godina kao glavni grad

Tajnik Izvršnog odbora H. R. S. S. Stanko Škare

Hrvatske Dalmacije stenjao pod fašizmom, ali nikada nije pokleknuo. On se oslobodio. I Zadar je danas hrvatski u sklopu svoje braće, u sklopu naše domovine Hrvatske i Jugoslavije zajedno s našom hrvatskom Rijekom i našom hrvatskom Istrom, koji će i ostati naši. (Tako je!)

Draga braćo i prijatelji. Neću duljiti. Ponavljam: ovo je plebiscit hrvatskog seljačkog naroda, a ono 11. studenoga bit će samo formalna potvrda naše volje i odluke. Hoćemo slobodu, hoćemo republiku, ne ćemo kralja! (Tako je! Dugotrajno i oduševljeno odobravanje.)

Lajčo Jaramazović, ministar Narodne vlade Srbije, Hrvat iz Vojvodine rekao je:

Braćo i sestre, drugovi i drugarice! Neobično sam sretan što mi se pružila prilika, da u ime vojvodanskih Hrvata pozdravim ovaj velebni zbor. Braćo i sestre, sretan sam, što mi je podijeljena čast, da vas danas pozdravim u ime slobodne Vojvodine u istinski slobodnom Zagrebu. (Živjela Vojvodina!) Da vas pozdravim u onom Zagrebu, kakvim ga je zamišljao narodni mučenik Matija Gubec i naš veliki učitelj Stjepan Radić.

Braćo i sestre! Sudbina je našim narodima dodijelila velike patnje i velika stradanja, ali i veliku slavu. Stoljećima je naš narod živio pod stranim vladarima i pod nenarodnim režimima. Lažni narodni vođe ostavljali su naš narod onda kada bi mu bili najpotrebniji. Neki su se stavili pod okrilje Pavelića (Dolje!), neki pod okrilje Draže Mihailovića i kralja izdajnika (Dolje!), neki su pak pošli za izdajnikom Mačekom (Dolje!) ali se naš narod nije dao pokolebati. On je našao svoj pravi put, on je pošao putem svoga Tita. (Živio!) S Titom je pošao u borbu, s Titom je pobijedio, na čelu s Titom izgradio će našu porušenu domovinu. (Tako je!) Na čelu s Titom i uz dobru volju naših Saveznika, naš narod će, uvjereni smo, prigrliti i svu ostalu našu braću, koja još nisu u sklopu Federativne Jugoslavije.

Braćo i sestre, drugovi i drugarice! Ja sam Hrvat iz onih krajeva, koji nisu u oslobodilačkom ratu mnogo učestvovali. Mi nismo imali prilike da stvorimo heroje u borbi, ali smo čvrsto uvjereni, da ćemo ih stvoriti u radu, u izgradnji naše napačene i naše popaljene domovine. (Tako je!)

Prolazeći kroz Hrvatsku, mi Hrvati iz onih krajeva imali smo prilike vidjeti, koliko je zločinstava fašizam nanio našim narodima u Hrvatskoj. Mi smo vidjeli, da su naša sela i gradovi porušeni, ali ujedno smo vidjeli i stvaralački duh, koji će ponovno izgraditi našu domovinu i stvoriti ljepši život našim pokoljenjima. (Tako je!)

Ja bih rekao još samo nešto. Kako sam već rekao, mi nismo imali prilike da učestvuemo u oslobodilačkom ratu, ali smo čvrsto riješili, da ćemo stvoriti heroje u izgradnji naše domovine. Baš zato mi ćemo naše plodne vojvodanske njive podijeliti sa svima vama iz svih federalnih jedinica. Ne samo njive, po-

dijeliti ćemo i posljednji zalogaj kruha, jer znamo, da smo mi baš preko vaših patnja došli do slobode. (Živjeli!) U to ime ja vas još jednom pozdravljam i kličem:

Da živi naš veliki maršal Josip Broz Tito (Živio!)

Da živi republika, jer za republiku nisu samo Hrvati iz Vojvodine, nego i Srbi i Mađari Vojvodine. Da živi veliki Staljin, jer da nije bilo Staljina i Crvene armije, ne bi se mi ovdje okupili. (Dugotrajno oduševljeni poklici!)

Tomo Vojković, narodni zastupnik kotara Garešnica rekao je:

Braćo i sestre! Kada je Stjepan Radić (Slava mu!) počeo da na temelju narodnih potreba okuplja seljački narod, nije stvarao seljačku stranku radi zabave. On je u seljačkom narodu vidio instrumentat, koji će moći slobodno da stvara bolje životne uvjete. (Tako je!) Danas, međutim, ima stanovite gospode, ima stanovitih ljudi, koji misle, da je dovoljno reći, da su pristaše Hrvatske seljačke stranke, a da to svojim radom nisu zaslužili, a niti su se trsili da seljački život uopće upoznaju. (Dolje pokvarena gospoda!)

Braćo i prijatelji! Danas, kad je Hrvatska republikanska seljačka stranka uz cijenu teških žrtava, uz cijenu tisuća i tisuća uništenih egzistencija došla u mogućnost da upravlja svojom sudbinom, ova gospoda nemaju drugog posla, nego se nabacuje klevetama i blatom na one, koji su žrtvovali i obitelji i svoje vlastite živote. Braćo, ja u ime pristaša HRSS-e srednje Hrvatske i Slavonije pozivljam vas, da na 11. studenog date doličan odgovor svima onima, koji misle, da je bolje služiti vragu nego narodu. (Hoćemo!)

Braćo i prijatelji! Na 11. studenog mi ćemo zaključiti ono, što je Stjepan Radić započeo, na 11. studenog mi ćemo svojim glasovima stvoriti uvjete, da u našoj zemlji ne će odlučivati onaj, tko ne zna pošteno raditi. (Tako je!)

Braćo i prijatelji! Stjepan Radić je počeo, a narod će s Titom završiti. U ime pristaša Seljačke republikanske stranke ovoga kraja ja pozdravljam ovu velebnu našu skupštinu i pozivam vas, da na 11. studenog izvrši svaki svoju dužnost.

Govoio je zatim Ivan Horvat, seljak iz Međumurja, te je rekao:

Drugovi i drugarice! Republikanska braćo i sestre. Ja vas pozdravljam u ime Međumurja, pozdravljam vas u ime kotara Prelog i Čakovec. Pozdravljam vas u ime onoga Međumurja, koje je kroz četiri godine bilo pod okupacijom Mađara. Naši seljački i radnički sinovi prebacivali su se preko rijeke Drave, da složno s braćom iz ostalih krajeva pružaju otpor fašističkom neprijatelju.

Braćo i sestre! Unioč svih žrtava Međumurje je i dalje ostalo žarište nauke braće Radića. Kako je naš blagopokojni Stjepan Radić rekao: (Poklici: Slava mu!) »Ako mene ubiju, moj duh ne će«, tako je bilo i u Međumurju. Iako je bilo pod okupacijom, slobodarski duh se u njemu i dalje razvijao. Nikada se narod Međumurja nije odrekao republikanskoga duha. Ja mogu ovdje kazati, da čitav narod Međumurja stoji uz Izvršni odbor HRSS. Sav narod, mlado i staro, muško i žensko kliče: »Ne ćemo kralja, hoćemo Tita! (Odobranje!); ne ćemo monarhiju, hoćemo republiku! To nije samo želja Međumurja, nego i svih naroda Jugoslavije.

Neka živi Izvršni odbor HRSS-a (Živio!) Živio drug Tito! (Živio!) Živilo Međumurje! (Živilo!)

Ivan Dujmović »Brada«, seljak iz Sinjca, kotar Otočac (Lika) rekao je:

Hrvatska braćo i sestre! Nosim vam pozdrave iz kršne Like. (Poklici: Živjela!) Kršna Lika bila je od vjeka republikanska, ona je sa zadovoljstvom primila vijest o obnavljanju HRSS, sa svim srcem želi, da se ostvari ono što su naši učitelji braća Radići započeli.

Narod Like u sklopu HRSS želi da suraduje s Narodnim frontom, jer se program Narodne fronte potpuno podudara s programom HRSS. (Odobranje.) On želi, da u jedinstvu, bratstvu i slozi Srba i Hrvata živi jednim ljepšim i boljim životom. On želi i hoće, da se držimo one poslovice: »Brat je mio koje vjere bio. (Burno odobravanje!)

Zato vas pozdravljam i kličem: »Da živi Demokratske Federativna Jugoslavija! Da živi Federalna Hrvatska!«

U ime dalmatinskih republikanaca govorio je Stanko Škare, seljački prvak iz Dalmacije:

Drugovi i drugarice! Kada su prve

osvetničke puške u planinama Blokovi, Mosoru i Kamešnici planule od naše braće radnika komunista (Burni poklici: Živjeli! Živjela Komunistička partija!) oni su odmah iskreno i pošteno pozvali nas, prvake seljačke stranke, da im se priključimo u borbi za slobodu naših naroda. (Odobranje!) I mi, seljaci Radićevci bacili smo motike i plugove i uzimali puške, sjekire i kolce, te ušli u borbu za slobodu svoga naroda. Mi nismo špekulirali; nama je na sreću bila republika, nama je na sreću bila socijalna pravda; mi smo gledali izmučen i bijedan naš narod, te smo pošli ili da izginemo ili da izvojemo slobodu.

Mi smo u godini 1943. sazvali u planini Kamešnici sastanak prvaka Seljačke stranke na koji je došlo 350 delegata. Onda, kada je švabo bio jak, kada su Talijani bili pritisnuli našu zemlju, mi smo sazvali sastanak pod najtežim uvjetima i borili smo se protiv neprijatelja. I onda su nam iz grada Splita pokvarena gospoda poručivala: Ostajte kod kuće, čekajte, još nije vrijeme. A vi Dalmatinci najbolje znate, što se dogodilo s onima, koji su poslušali glas te pokvarena gospode. Došli su četnici u Dugo polje, u Rašćem, Kozice i u druga brojna sela i poklali one, koji su nasjeli pozivu pokvarena gospode, koji su čekali.

Mi Hrvati Dalmatinci, mi seljaci hoćemo republiku. (Burni povici: Hoćemo!) Ne ćemo žandara, ni batine! (Ne ćemo!) Hoćemo narodnu vlast i narodne odbore. (Hoćemo!) Ako ne budu valjali, mi ćemo ih mijenjati, a ne gospoda (Pljesak.) Uzalud trud onima, koji švrležaju po inozemstvu i vežu se za prokletu dinastiju Karadordevića. (Ogorčeni poklici: Dolje!) Draža Mahilović je propao, jer se vezao za kralja Petra, propast će i dr. Maček. Tko se veže za kralja Petra nema mu mjesta među hrvatskim narodom. Mi idemo stopama našeg velikog učitelja u izgradnji naše domovine, mi se borimo za republiku i socijalnu pravdu. Pobijedili smo u ratu, pobijedit ćemo i u miru. Živjeli!

U ime seljaka iz Hercegovine govorio je na kraju seljak Šime Praljak. On je rekao:

Drugovi, drugarice, braćo i sestre! Prijatelji i pristaše Hrvatske republikanske stranke! Kao dvadesetogodišnji član Hrvatske republikanske seljačke stranke, ja vas u ime Hrvata pristaša Hrvatske republikanske seljačke stranke iz Hercegovine najljepše pozdravljam. (Živio!) Znam, da je ime Hercegovina jedno ime, za koje vi svi znate, pošto je Hercegovina dala najvećeg krvnika od postanka čovječanstva, zlikovca Pavelića. (Dolje s njim! Mi ćemo mu suditi!) Drugovi, da podete u Hercegovinu i da vidite tko su ti, vi se ne bi čudili. To su svi oni, koji nikada nisu bili pristaše Hrvatske republikanske seljačke stranke. Zato moramo biti svi zahvalni našem blagopokojnom učitelju Stjepanu Radiću, koji je godine 1921. posijao prvo zrnje i tako prosvijetlio hrvatskog seljaka, da je danas 90 posto Hercegovaca za republiku i za maršala Tita.

Još od šest sati ujutro narod je stajao na igralištu, na suncu, ali se uza sve to nije razilazio, nego je dostojanstveno i s oduševljenjem pratio riječi svojih prvaka. Da se skupština ne bi razvukla, skraćena je lista govornika. Tako je nešto prije 2 sata poslije podne podnešena skupštini na prihvati rezolucija, koju je pročitao Filip Lakuš, jedan od osnivača Hrvatske seljačke stranke.

Seljaci i seljakinje iz Dalmacije dolaze na skupštinu

Rezolucija

Glavna skupština Hrvatske republikanske seljačke stranke, koja se održala dne 16. rujna 1945. u glavnome gradu Hrvatske Zagrebu, a na koju su došli izaslanici iz svih krajeva Demokratske Federativne Jugoslavije, gdje žive Hrvati — sljedbenici nauke braće Radića — jednodušno odobravaju dosadašnji rad Izvršnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke, kojemu stoji na čelu Franjo Gaži, seljak iz Podravine.

Izvršni odbor Hrvatske republikanske seljačke stranke preuzeo je tešku, ali časnu dužnost u najteže doba povijesti hrvatskog naroda; napadom fašizma na našu zemlju bivše vodstvo Hrvatske seljačke stranke na čelu sa drom Vladkom Mačekom ili se stavilo otvoreno u službu fašističkih napadača i domaćih izdajica ili je potajno radilo na korist neprijatelja hrvatskog naroda.

Pravi Radićevci nisu mogli pristati uz neprijatelja raznih vrsta, nego su otvoreno ušli u borbene redove u koje ih je pozvala Komunistička partija za slobodu hrvatskog i svih naših naroda pod vodstvom sina Gupčevog Zagorja narodnog heroja Maršala Jugoslavije Josipa Broza Tita.

Cio hrvatski narod je došao do uvjerenja, da je put Izvršnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke jedini pravi put, put kojim je mogao ići hrvatski narod, to je put jedinstva hrvatskog naroda, bratstva i jedinstva svih naših naroda, a za federativno uređenje države i republikanski oblik vladavine. To je put kojeg su nam pokazali neumrli učitelji braća Radići.

Poslije rata, u mirno doba obnove i izgradnje naše domovine, ostaje i ostatak Izvršni odbor Hrvatske republikanske seljačke stranke rame uz rame sa svojim saveznicima u obnovi i izgradnji naše domovine, koja će hrvatskom narodu osigurati pun i nesmetani narodni razvitak, te gospodarski i kulturni napredak.

Stav Izvršnog odbora Hrvatske republikanske seljačke stranke da se naglasi i oživotvori republikanski oblik vladavine, koji je jedini kadar osigurati Hrvatskom narodu njegovu narodnu osobujnost, demokratsko uređenje i narodnu vlast, glavna skupština Hrvatske republikanske seljačke stranke jednodušno pozdravlja i odobrava rad Izvršnog odbora, smatrajući, da je Izvršni odbor ostvaratelj programa i nauke braće Radića i vjekovnih težnja hrvatskog naroda.

Temelj i jamstvo, da se ostvare narodne težnje jeste: bratstvo i jedinstvo svih naroda Demokratske Federativne Jugoslavije, naročito Hrvata i Srba, najuža povezanost sa svim slavenskim narodima, a napose s velikim bratskim ruskim narodom.

Svjesni smo toga, da će cjelokupan hrvatski narod u danima izabiranja organa narodne vlasti i zastupnika za Ustavotvornu skupštinu i Skupštinu naroda izvršiti svoju dužnost i dati svoj glas onim svojim pravim narodnim predstavnicima, koji su u najteže doba dokazali, da znaju braniti i čuvati interese hrvatskog naroda.

Vjera u Boga i Seljačka sloga!

SMRT FAŠIZMU — SLOBODA

ARODU!
GLAVNA SKUPŠTINA HRVATSKE
REPUBLICANSKE SELJAČKE
STRANKE

Prije zaključka skupštine, u znak bratstva i jedinstva srpskog i hrvatskog naroda, Srpsko pjevačko društvo »Obilić« otpjevalo je dvije hrvatske pjesme: »Nema seljaka«, posvećenu hrvatskom seljačkom mučeniku Matiji Gupcu, i pjesmu: »Iz bratskog zagrljaja«.

Na kraju su svi prisutni otpjevali »Lijepu našu« i »Oj Slaveni«, pa je time ova veličanstvena skupština, kakve se nije zapamtilo, bila zaključena.

Kroz čitavo vrijeme skupštine vladalo je neobično zanosno oduševljenje. Svi su govornici saslušani s neobičnom pažnjom, a njihovi govori bili često prekidani urnebesnim poklicima i odobravanjem. I po broju učesnika, kao i po oduševljenju, koje je na skupštini vladalo, jasno se pokazalo, kako je republikanska misao zasadena duboko u srei-

ma sveg našeg naroda. Republikansku misao propovijedao je neumrla naš učitelj Stjepan Radić, a nju sada zastupa i u život provodi Narodna fronta, kojoj je na čelu naš veliki vođa i maršal Josip Broz-Tito.

Velebna skupština Hrvatske republikanske seljačke stranke, te veličantvena manifestacija republikanske misli, dugo i dugo ostat će u svijesti svemu hrvatskom seljačkom narodu, jer svi učesnici nose s nje neizbrisive i nezaboravne utiske.

Dugo nakon što je skupština završena, na samom igralištu, zatim po svim ulicama kao i u samom gradu, prolamali su se poklici razdraganog seljačkog naroda i odjekivale pjesme posvećene republici, Titu, HRSS., narodnoj fronti, te bratstvu i jedinstvu.

Brzobjavni pozdravi Izvršnom odboru

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Sa svoga prvog sastanka u Kupincu šaljem vama drugovi u Izvršnom odboru H. R. S. S. najtoplije pozdrave sa željom, da i dalje vodite narod u bolju budućnost kako ste ga uvijek do sada vodili. Mi pak obećavamo, da ćemo sa svoje strane sve poduzeti da vas u tom radu podupremo i da ćemo ostati vjerni nauci blagopokojne braće Radića.

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pristaše H. R. S. S. sa sastanka u Kupincu, kotar Pisarovina

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Mi, pristaše braće Radića i H. R. S. S. iz Bosne i Hercegovine okupljeni na Zemaljskoj konferenciji u Sarajevu toplo pozdravljamo Izvršni odbor izražavajući mu punu odanost.

Predstavnici H. R. S. S. Bosne i Hercegovine zahvalni su Izvršnom odboru što je u najtežim danima poveo hrvatski narod putem kojim su neustrašivo stupali pravi narodne vođe Matija Gubec i Stjepan Radić. Čuvajući jedinstvo stranke i čvrsto zbijeni u redove Narodne fronte mi ćemo zajedno s vama produžiti tim putem sve dok se ne ostvare veliki ciljevi za koje su svoje živote dali najbolji sinovi našega naroda.

Delegati H. R. S. S. Bosne i Hercegovine

Predsjedništvu Izvršnog odbora H. R. S. S.

Zagreb

S održanog sastanka u selu Gornji Viduševac, kotar Glina, na kojem je jednoglasno prihvaćen prijedlog o izboru odbora H. R. S. S., koji će u ime naroda ovoga sela uložiti sve sile i nastojati da se ostvare vjekovne težnje hrvatskog naroda, ideali i program braće Radića. Izabrani odbor na ovom sastanku ostat će vjeran svome narodu i boriti se u novoj Jugoslaviji za bratstvo i jedinstvo hrvatskog i srpskog naroda pod vodstvom velikog vođe maršala Josipa Broza Tita. Živjela demokracija! Živila republika!

Ujedno s ovog sastanka upućujemo pozdrave svom predsjedniku Franji Gažiju.

Predsjednik Ivan Jembrešić

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Prvi put od oslobođenja naše domovine, a prvi put u povijesti, uvjereni u izvojevane pobjede naše vjekovne borbe, sastali smo se mi, seljaci sela Generalski Stol i okolice, vjerni pristaše i sljedbenici nauke braće Radića. Svijesni svojih prava obećavamo, da ćemo uložiti sve svoje napore u borbi za političku pobjedu nad svima onima, koji su mislili ugušiti duh naše H. R. S. S. umorstvom našeg velikog učitelja Stjepana Radića. Sa željom, da nam cvate naša republika Hrvatska u sklopu demokratske Federativne Republike Jugoslavije, okupljeni u Jedinstvenoj narodnoj narodnoj fronti na čelu s predsjednikom maršalom Titom, šaljem vama plamene pozdrave.

Vjera u Boga i Seljačka sloga!

Odbor H. R. S. S. Generalski Stol

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Na sastanku H. R. S. S. u Lipi sakupljeni pristaše H. R. S. S. šaljem brzobjavni pozdrav Izvršnom odboru H. R. S. S. sa željom, da rad istoga odbora bude plodonosan u izgradnji našeg programa H. R. S. S. kao i nauke braće Radića i da bi se ostvarile težnje i želje našega naroda, to jest, da bi naša domovina u istinu postala seljačka republika.

U to ime vam šaljem naš seljački pozdrav i kličemo:

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Odbor

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

S održanog sveopćeg sastanka sela Kiholac, kotar Glina, na kojem smo izabrali odbor H. R. S. S. uz puni prihvati i odobravanje naroda, obećavamo i dalje nastaviti borbu kako s puškom u ruci za oslobođenje zemlje od okupatora i fašista, tako i na idućim izborima glasanjem za bratstvo i jedinstvo, demokraciju i republiku pod vodstvom maršala Tita. Ujedno upućujemo pozdrave s ovog sastanka predsjedniku H. R. S. S. Franji Gažiju.

Predsjednik Blaž Šošarić

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

S našeg sveopćeg sastanka sela i mjesta Ozalj šaljem vama naše tople pozdrave te vam se zavjetujemo, da ćemo i dalje raditi na temelju nauke naših učitelja braće Radića za bolji život i napredak seljaka i radnika u našoj federalnoj republikanskoj Hrvatskoj u Federativnoj Jugoslaviji.

Živio Izvršni odbor H. R. S. S.!

Živjela federalna republika Hrvatska!

Živjela Federativna Demokratska Jugoslavija!

Živio Maršal Tito!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Mjesna organizacija H. R. S. S. u Novoj Gradiški preporodena šalje plamene pozdrave sa svoga prvog sastanka i obećaje uložiti sve sile, da bi se u duhu narodnooslobodilačke borbe sproveo program blagopokojnih vođa braće Radića, za koji ćemo se boriti u sastavu Narodne fronte.

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Odbor mjesne organizacije H. R. S. S.

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Na sastanku H. R. S. S. u G. Malom Polju sakupljeni pristaše H. R. S. S. šaljem brzobjavni pozdrav Izvršnom odboru H. R. S. S., da bi rad istoga odbora bio plodonosan u izgradnji našeg programa H. R. S. S., kao i nauke braće Radića i da bi se ostvarile težnje i želje našega naroda, to jest, da bi naša domovina u istinu postala seljačka republika.

I u to ime vam kličemo:

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Odbor H. R. S. S. u G. Malom Polju

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Po prvi put nakon oslobođenja naše zemlje sastali smo se mi seljaci sela Zvečaja i okolice stari pristaše H. R. S. S. i nauke braće Radića. I sa ovog sastanka šaljem vama tople pozdrave vama Izvršnom odboru H. R. S. S. i želimo, da bi naš rad na obnovi naše zemlje urodio plodom kao i naša politička borba, da bi uspjela i da bi se ostvarili ciljevi i nauke braće Radića, to jest program H. R. S. S., da bi naša domovina zaista postala ono za čim narodi teže, a to je: seljačko-radničko demokratska republika.

U to ime primite naš seljački pozdrav

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Živio Izvršni odbor H. R. S. S.!

U Zvečaju, dne 10. rujna 1945.

Odbor H. R. S. S.

Juraj Fudrović, Mata Tomičić,

Ivan Tomčić, Marko Sestrić,

Mirko Beniće, Mijo Dvoralić,

Ivan Malešić, Ivan Beniće

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Okupljeni na sveopćem sastanku u svom selu Hrašću, mi narod Hrašća i okolice šaljem vama sljedbenicima braće Radića svoje plamene pozdrave i zavjetujemo se, da ćemo čuvati tekovine narodnooslobodilačke borbe i ostati vjerni nauci braće Radića.

Neka živi H. R. S. S.!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

S održane skupštine pristaša H. R. S. S. dne 12. rujna 1945. u Velikom Erjavcu šaljem vama odane pozdrave i obećavamo u što većem broju doći u Zagreb.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Odbor

Izvršnom odboru H. R. S. S.

Zagreb

Mi okupljeni pristaše H. R. S. S. u Varošu kraj Karlovca na svome sastanku šaljem vama kao i predsjedniku H. R. S. S. drugu Franji Gažiju, koji je ostao vjeran nauci braće Radića i republici naše tople pozdrave.

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Predsjednik: Ivan Benković

Tajnik: Dragan Movre

Izvršnom odboru H. R. S. S.

u Zagrebu

Šaljemo vam pozdrave sa sveopćeg sastanka, te vam se zavjetujemo, da će Seljačka republikanska stranka u okviru Narodne fronte čuvati tekovine naše narodnooslobodilačke borbe i sljediti korake braće Radića.

Živjela jedinstvena volja naroda!

Živio Izvršni odbor H. R. S. S.!

Živio Maršal Tito!

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Seljaci sela Zadoborje

Ratna šteta, koju je Italija nanijela narodima Jugoslavije. — Narodna vlada Demokratske Federativne Jugoslavije najavila je svoj zahtjev da Italija plati štetu koju je Mussolini i njegova vojska načinila u Jugoslaviji. Samo gubitak narodnog bogatstva, ono što su Talijani uništili i opljačkali od 6. travnja 1941. do kapitulacije Italije procijena njena je na 1.449.363.681 dolara. Ako bi se ova šteta izražavala u cijenama na unutrašnjem tržištu iz 1941. godine, kako je izračunata ukupna šteta, počinjena u Jugoslaviji za vrijeme okupacije, ovaj iznos bio bi daleko veći. Ovome iznosu treba dodati još gubitak narodnog dohodka, kao i troškove za vođenje domovinskog rata, koji u ova cifru nisu uračunati i koji su daleko veći. Dalje u ovu brojku nisu uračunate nikakve naknade za izgubljene živote, umanjenu radnu sposobnost i lišenje slobode u raznim oblicima. Ovi gubici predstavljaju težak udarac narodima Jugoslavije i jugoslavenskoj narodnoj privredi. Samo žrtve u krvi, koje su talijanski okupatori izazvali na području Demokratske Federativne Jugoslavije, iznose na stotine hiljada a da se ne govori o desetina hiljada stanovnika, koji su bili prisilno iseljeni i odvedeni na prisilni rad ili bačeni u koncentracione logore. Talijani su palili čitava sela, uništavali mostove, rušili željezničke pruge, odvodili ili potapali brodove jugoslavenske ratne i trgovačke mornarice, uništavali šume i razne druge nasade. Obnova krajeva koje su Talijani uništili trajat će vrlo dugo s obzirom na opseg ruševina i pustošenja. Italija treba povratiti sve ono, što su njena vojska i njene građanske vlasti izvezle, te odnijele i opljačkale. Jugoslavenska vlada raspolaže u glavnom sa popisom, što su Talijani odveli iz Jugoslavije. Italija je dužna nadoknaditi svu počinjenu štetu. U tom smislu postavila je narodna vlada Demokratske Federativne Jugoslavije svoj odštetni zahtjev i naša delegacija, zastupat će ovo stanovište kada bude riješavano pitanje nadoknadne ratne štete. Međutim Italija nije dosada učinila ništa niti je poduzela ikakav korak, da već sada barem djelomično započne nadoknađivati štetu, koju je nanijela Jugoslaviji.

Albanci za republiku. — Na kongresu albanske narodne fronte tražili su s. delegati da Albanija bude demokratska republika u kojoj će narod imati punu vlast. Albanski narod ne želi ni na koji način republiku kao što je to bila u Albaniji 1925. do 1928. koja je stvarno predstavljala samo ličnu diktaturu veleposjednika Zogu-a i njegove klike. Albanski narod hoće republiku koja ne imati ništa zajedničkog sa uskim slojem bogatih veleposjednika, sa inozemstvom i natražnjastvom, već hoće republiku, koja će zastupati interese najširih slojeva albanskog naroda. U Albaniji su stvoreni preduvjeti da se uvede ovakova republika.

Pogled na počasnu tribinu. U prvom redu: Pavao Krce, Lajčo Jaramazović i Filip Lakuš